

Uno Solinger, red.

Församlingssyn i Pingströrelsen

Rapport från ett seminarium

Uppsala 2012

FORSKNINGSRAPPORTER FRÅN
INSTITUTET FÖR PENTEKOSTALA STUDIER NR 3

Uno Solinger, red.

Församlingssyn i Pingströrelsen

Rapport från ett seminarium

Institutet för Pentekostala Studier
Uppsala 2012

Omslag & layout: Jonatan Alvarsson, JA Webb
Omslagsfoto: Uno Gustin
Typsnitt: Guatemala Antique
Tryck: Stema Print, Forserum 2012

© Institutet för Pentekostala Studier 2012 & respektive författare

Forskningsrapporter från Institutet för Pentekostala Studier, Nr 3
Redaktör och ansvarig utgivare: Jan-Åke Alvarsson
Institutet för Pentekostala Studier
St Persgatan 9, 753 20 Uppsala
www.ips-uppsala.se

ISBN: 978-91-979030-2-8

Innehåll

Förord	5
Kapitel 1. Sven-Erik Brodd: Ecklesiologi — studiet av kristen gemenskap: Några tankar kring ett studium av svensk pingströrelse	9
Ecklesiologi	10
Kyrkosyn, församlingssyn och ecklesiologi	10
Ecklesiologi och missiologi	11
Ecklesiologi och teologisk ut-rationalisering	14
Jan-Åke Alvarsson: Kommentar	25
Kapitel 2. Ulrik Josefsson: Pingstvännen i Svenska kyrkan: pentekostal ecklesiologi i förhållande till praktiken med dubbelt medlemskap	29
Inledning	29
Historisk bakgrund	30
Bärande beståndsdelar i Pingströrelsens ecklesiologi	32
Synen på Svenska kyrkan	35
Pingströrelsen som väckelserörelse inom Svenska kyrkan	37
Sammanfattning	40
Referenslista	41
Kajsa Ahlstrand: Kommentar	43

Kapitel 3. Jonas Ideström: Oövervinnerlig i världen —
ecklesiologiska reflektioner kring skriften Församlingen 45

Stefan Green: Kommentar 55

Kapitel 4. Uno Solinger: Lyckselemodellen kontra
samarbetsförsamlingar vilka blir de långsiktiga
konsekvenserna för teologi och församlingssyn? 59

Funderingar kring aktuella tendenser för utveckling och förändring 60

Lyckselemodellen — ett samarbete mellan pingstförsamlingar 61

Samarbetsförsamlingar i Kalmar län 62

Pingströrelsens församlingssyn och samarbete 64

Samarbete och framtidsfrågor 65

Jörgen Fahlstedt: Kommentar 67

Författarpresentation 69

Förord

Apostlagärningarnas färgstarka bild av den urkristna församlingens liv har alltid fascinerat pingstväckelsens folk. När man läser om de första kristnas dynamiska utveckling verkar Andens yttringar med övernaturliga inslag och dess frukt med bl.a. tät gemenskap (se t.ex. Apg.2:38–39, 42, 4:32–33) vara deras kännemärke. Andens närvaro förklarar den tillväxt och det inflytande de första kristna hade. Ropet “åter till våra rötter” har varit betecknande för Pingströrelsen i Sverige¹. En särskild fascination har även funnits inom Pingströrelsen kring den bibliska församlingen och församlingsbegreppet. Ett uttryck som ofta användes i den tidiga pingströrelsen var “den fria bibliska församlingen”. Läran eller teologin kring församlingen är fortfarande idag ett hett ämne.

Hur kommer den svenska Pingströrelsen att utvecklas i framtiden? Hur kan denna rörelse hitta vägar att framgångsrikt nå sekulariserade svenskar med evangeliet? Vilken teologi och syn på människan förmedlar en vanlig gudstjänst i en pingstförsamling? Hur kan man tänka att en pingstförsamling kan te sig på “insidan”, en församling som idag vill vara trogen sina rötter och som samtidigt kan förmedla de goda nyheterna till nutidens svenskar?

Att försöka besvara de ställda frågorna utan att bry sig om hur verkligheten ser ut i Pingströrelsen idag tror jag är lönlöst. Vi behöver modet att söka efter en sann bild av den svenska Pingströrelsens församlingssyn, och våra egna innersta värderingar.

Att studera hur den andliga “kartan” ser ut kan bli avgörande för att kunna orientera sig framöver. Till kartan hör också att försöka förstå hur människor tänker idag. Men det räcker inte bara med en karta. Det behövs kompassriktning också. Här krävs ödmjukhet och lyhördhet för vad Ordet och Anden säger, men också lyhörda öron mot vår tids människor och deras frågor.

---

¹ Se Ulrik Josefsson s. 107 *Liv och övernog – en studie i den tidiga pingströrelsens spiritualitet*.

Avsikten med denna skrift är att den ska bidra till att bättre lära oss läsa "kartan" och förstå pingstförsamlingarnas verklighet idag. Kanske kan den hjälpa till att upptäcka vad vi inte tidigare sett. Ett antal frågor kommer förhoppningsvis att väckas t.ex.; Vilken församlingssyn förmedlar det som skrivs från Pingströrelsens håll idag? Vilka bilder av tro och liv uttrycks genom gudstjänster och förkunnelse? Påverkar det alltmer förekommande samarbetet mellan lokala pingstförsamlingar och andra frikyrkor hur teologi och församlingssyn formas? Hur tänker pingstvännen kring det vanligt förekommande dubbla medlemskapet (i en pingstförsamling och i Svenska Kyrkan)? Behöver vi mer forskning inom det fält som kallas "ecklesiologi" eller "församlingssyn" och vad kan ett sådana studier vara bra för? Viktigare än de svar som ibland kan skymta fram är att frågorna får ställas och leda vidare till egna insikter.

Texterna i denna rapport har ursprungligen varit föredrag på en teologdag med temat "Den svenska Pingströrelsens ecklesiologi" som hölls på Pingsthuset i Huddinge i januari 2011. Talarna från teologdagen återger här i utvidgad form sina föredrag och får reaktioner på sina texter av var sin respondent. Några ord om innehåll och författare; Sven-Erik Brodd, professor i kyrkovetenskap och vicerektor vid Uppsala Universitet, ger oss en insiktsfull orientering i forskningsområdet "ecklesiologi" och ställer att flera viktiga och utmanande frågor om Pingströrelsens församlingssyn. IPS föreståndare, Jan-Åke Alvarsson, professor i kulturanthropologi vid Uppsala Universitet, ger sin reaktion på Brodds text. Kyrkovetaren Ulrik Josefsson, rektor för den utbildningen ALT (Akademi för Ledarskap och Teologi), ger en intressant bakgrund till "Att tillhöra två samfund" (Pingströrelsen och Svenska Kyrkan). Bland annat presenterar Josefsson bakgrunden och omständigheterna kring Lewi Pethrus uttalande om att "pingströrelsen är en väckelserörelse inom Svenska Kyrkan". Kajsa Ahlstrand professor i missionsvetenskap vid Uppsala Universitet ge respons på Josefssons text. Jonas Idestrom, teologie doktor vid Uppsala Universitet och präst i Vallentuna församling, analyserar pentekostal teologi som den framträder i skriften "Församlingen" författad av Teologiska nätverket i Pingst. Det är intressanta iakttagelser från en som med friska ögon ser på texten. Särskilt spännande är slutsatsen att Jesu undervisning i evangelierna nästan saknas som referens för den teologi som presenteras i denna skrift. Stefan Green, doktorand i exegetik vid Åbo Akademi, pingstteolog och verksam vid PTS (Pingstförsamlingarnas Teologiska Seminarium) och själv medförfattare till skriften "Församlingen" ger respons på Idestroms studium. Till sist presenterar Uno Solinger, pastor i pingstförsamlingen i Kalmar, ett intressant

exempel på samarbete mellan pingstförsamlingar i Lycksele kommun (den s.k. "Lyckselemodellen") och ger färskare exempel på pingstförsamlingar i Kalmar län som gått in i samarbete med andra frikyrkoförsamlingar. Jörgen Fahlstedt, pastor i Pingstförsamlingen i Lycksele ger respons och berättar vidare om egna erfarenheter från samarbetet i Lycksele.

Vår förhoppning är att denna skrift ska ge intressanta impulser och väcka intresse för vidare samtal, diskussioner och studier kring Pingströrelsens församlingssyn. Vi skulle gärna se att skriften används för läsning i församlingar (förhoppningsvis inte bara pingstförsamlingar), i samtal mellan pastorer och församlingsledare. Vi ser den inte på något sätt som en färdig handbok utan tvärtom som ett diskussionsunderlag, som något att spegla sina åsikter om, och erfarenheter av församlingsarbete i. Förhoppningsvis kan den vara ett hjälpmedel när Pingströrelsen utformar sin församlingssyn för en ny tid.

Kalmar den 9 januari 2012

Uno Solinger

redaktör

Kapitel 1. Sven-Erik Brodd: Ecklesiologi — studiet av kristen gemenskap: Några tankar kring ett studium av svensk pingströrelse

Den ecklesiologiska problematiken, församlingssynen, har alltid varit aktuell i svensk pingströrelse. Främst har den fokuserat frågan om församlingen och missionen. Begreppet "ecklesiologi" är däremot nytt men anknyter till den internationella diskussionen. Framställningen som följer bygger på en föreläsning på Pingsthuset i Flemingsberg år 2011, men är ganska utvidgad. Den börjar med en kortfattad genomgång av vad ecklesiologi kan vara för något, både som ett objekt för studier och som ett sätt att studera. Utifrån detta sägs något om två områden som kan ligga nära ecklesiologin och som också är ett objekt för ecklesiologiska studier, nämligen missiologi och organisationsteori.

När det är gjort kommer en kort påminnelse om Kristus, kyrkan och den gudomliga uppenbarelsen. Därmed får jag en plattform för att ta upp frågor om hur kyrkan och församlingen förhåller sig till sin omvärld och jag ger exempel på två områden där ecklesiologiska studier kan vara en tillgång för kyrkorna, nämligen vad gäller problemen med vad ekonomer och andra kallat teologisk utrationalisering och förhållandet till konsumtionssamhället.

När det är gjort följer två avsnitt som dels kort redovisar vilka typer av forskning som behandlat svensk pingströrelse och några förslag till, som jag menar, viktig forskning som i förlängningen skulle kunna vara praktiskt användbar.

Till det läggs ett avsnitt om den ecklesiologiska diskussionen i internationell pingströrelse, mest för att visa att ecklesiologin internationellt spelar en allt större roll i diskussioner om t.ex. kyrkornas identitet och evangelisation. Det finns för övrigt ett viktigt samband dem emellan som

brukar påpekas.

Avslutningsvis några reflexioner kring hur jag ser på svensk pingströrelsens ansvar och möjligheter.

Ecklesiologi

Ordet ecklesiologi är inte så vanligt i Sverige men googlar man på nätet upptäcker att ecclesology, ecclésiologie, ecclesiología, Ekklesiologie (eng., fr., sp., ty.), o.s.v., internationellt är mycket vanligt. Det gäller inte bara inom akademisk teologi eller vetenskapliga framställningar, det gäller också i presentation och diskussion om evangelisation och mission. Ecklesiologi-bloggarna är många, inte minst bland pingstvännen i USA.

Ecklesiologi kommer naturligtvis av grekiskans ekklesia som sedan Nya Testamentet har varit ett slags övergripande och neutral term för den kristna gemenskapen. Liksom t.ex. begreppet etik kan det finnas tre betydelseskikt vad gäller termen ecklesiologi: 1) Ecklesiologi kan beteckna en kyrkas eller en kristen gemenskaps uppfattning om sig själv, d.v.s. vara något slags självbeskrivning. 2) Ecklesiologi kan betyda en persons eller en gruppns uppfattning om vad en kristen gemenskap är för något. 3) Ecklesiologi kan vara ett studium av vad det kan vara att leva i en kristen gemenskap eller ett studium av olika uppfattningar om detta.

Kyrkosyn, församlingssyn och ecklesiologi

I förhållande till begrepp som kyrkosyn eller församlingssyn är ecklesiologin mera dynamisk. Det ser man från akademins horisont genom att t.ex. sociologer antropologer och statsvetare tar ecklesiologin till hjälp när man vill studera kristna gemenskaper.²

Om man gör ett ecklesiologiskt studium av församlingssynen avses ofta ett rent teoretiskt och dogmatiskt system av idéer. Men inom ecklesiologin som akademisk disciplin kan vi också göra studier av hur det kristna livet levs och organiseras för att därigenom kartlägga "implicita" eller "operativa"

---

2 Ett par exempel: Wilfred, Felix, *Towards an Anthropologically and Culturally Founded Ecclesiology — Reflections from an Asian Perspective*, *Vidyajyoti Journal of Theological Reflection* 54, (1990) 501–511; Voyé, Liliane, *Sociologia ed ecclesiologia: approccio sistemico, La relazione fra il vescovo e la chiesa locale. Antiche e nuove questioni in prospettiva ecumenica*, Venezia 2007, 343–360; Jackson, E. M., *A Sociologist's Ecclesiology: The Church as an Institution. Critical studies in the relation between theology and sociology*, *Ecumenical Review* 24 (1972), 379–381; Guran, Petre, *Byzantine Ecclesiology in a New Member State of the European Union: The Romanian Case*, *Romanian Journal of Political Science* 6 (2006), 149–154.

ecklesiologier. Med "implicit ecklesiologi" kan menas att ett samfund, en församling eller en person har en outtalad eller icke formulerad uppfattning om vad en församling är och som framträder när man studerar exempelvis en kristen gemenskaps organisation och livsstil.³ "Operativ ecklesiologi" framträder när man exempelvis studerar hur en församling firar gudstjänst. Det är då möjligt att kartlägga vilken eller vilka ecklesiologier som är bakomliggande och som styr utformning och innehåll i gudstjänsten.⁴

Lite drastiskt kan man säga att det inte spelar så stor roll om en pingstförsamling i tal och skrift omfattar en viss församlingssyn om vi genom studier av hur församlingen är uppbyggd och hur den lever den kristna trons liv, kan visa på hur församlingssynen i praktiken ser ut. Alltså: Ecklesiologin är inte bara ett studium av den kristna gemenskapens "vara" (kyrkosyn eller församlingssyn) utan också dess "göra", d.v.s. dess motiverade eller omotiverade praktiker. Ecklesiologin håller samman praktik och teori.⁵

Ecklesiologi och missiologi

Bestämningen av ecklesiologi i *A Concise Dictionary of Theology* kommer nära olika bestämningar av missiologi. Orsaken syns vara att båda har kyrkan som sitt innehåll. I sitt klassiska arbete *Transforming Mission. Paradigm Shifts in Theology of Mission* (boken kom ut 1991 och nytrycktes för 16:e gången 2001) beskriver David J. Bosch hur mission inte bara är en kyrklig funktion utan "a fundamental expression of the life of the Church",⁶ "an expression of the *very being* of the church".⁷ Det får naturligtvis effekter

---

3 Idestrom, Jonas, *Lokal kyrklig identitet – en studie av implicit ecklesiologi med exemplet Svenska kyrkan i Flemingsberg*, Skellefteå 2009.

4 Brodd, Sven-Erik, *Uppträcker av dolda uppfattningar. Om operativa ecklesiologier*.

5 Fahlgren, Sune, *Predikantskap och församling. Sex fallstudier av en ekklesial baspraktik inom svensk frikyrklighet fram till 1960-talet*, Örebro/Uppsala 2006. *A Concise Dictionary of Theology* (1991) skriver: "Ecclesiology (Gr. 'study of the church'). That branch of theology which systematically reflects on the origin, nature, distinguishing characteristics and mission of the church. [...] Ecclesiology's major themes include: the origins of the church in the O.T., the ministry of Jesus, his resurrection from the dead, and the outpouring of the holy Spirit; the relationship between the church and the Kingdom of God; the variety of models for the church; her mission in and for the world; her pneumatology, charismatic, institutional, hierarchical and eschatological nature."

6 Bosch, David J., *Transforming Mission. Paradigm Shifts in Theology of Mission*, New York 2001, 15f.

7 Bosch, David J., *Transforming Mission. Paradigm Shifts in Theology of Mission*, New York 2001, 492.

för hur ecklesiologi och missiologi reflekterar varandra. Den nigerianska teologen Oliver Alozie Onwubiku skriver: "Missionens kris idag grundas delvis i en konflikt mellan olika ecklesiologier och generellt sett kan man säga att kris vad gäller ecklesiologin leder till kris vad gäller missionen".⁸

Om det finns en missionens kris så bottenar den alltså i ecklesiologisk kris. Och därför bör missionen, och särskilt olika former av evangelisation, också göras till föremål för ecklesiologiska studier. Formerna för evangelisation är inte alls teologiskt oskyldiga, särskilt som de ofta bygger på rationaliteter hämtade från andra håll i affärsliv och samhälle. Management- och kommunikationsteorier bygger utan undantag på olika ideologier och när de inarbetas i olika typer av evangelisationsstrategier påverkar de sättet att vara kyrka och församling. Om evangelisationen präglas av en funktionalistisk ecklesiologi ("ändamålet helgar medlen") kan lätt verksamheten komma att präglas av en teologisk utrationalisering som i sin tur, om en verksamhet inte kan teologiskt motiveras, leder till en intern sekularisering. Här kan ecklesiologiska studier bidra till en större förståelse och i längden en bättre församling.

Organisationsteori och ecklesiologi

Kyrkan och de organisationsformer som hon tar i sin tjänst är möjliga att analysera med hjälp av ekonomiska teorier, sociologiska teorier, organisationsteorier, osv. Det betyder att hon kan beskrivas med hjälp av t.ex. organisationsteoretiska modeller. Men ecklesiologin är ett teologiskt ämne därför att den studerar den gemenskap som gör anspråk på att vara kristen och därför fundamentalt sett är en teologisk företeelse. Det betyder att t.ex. organisationsteorier och forskning om organisationer måste integreras i ett överordnat teologiskt tolkningsparadigm som är ecklesiologin.

Sammantaget tror jag att sambandet mellan rationalitet (ekonomisk, administrativ eller vad det kan vara) och teologi är dåligt klarlagd. Och med teologi menar jag då den kristna trostolkningen som inte nödvändigtvis — och i vissa fall inte alls — begränsas till akademisk teologi. Problemet är, tror jag, att man delat upp kyrkans och församlingens liv i två olika sfärer som inte vidare kommer i takt med varandra. Den ena är det andliga och den andra är det materiella.

---

8 Onwubiku, Oliver Alozie, *The Church in Mission in the Light of Ecclesia in Africa*, Nairobi 2001, 44.

Jesus Kristus och kyrkan

Utgångspunkten för ett ecklesiologiskt studium är bibelteologisk. När Saul möter Kristus på vägen till Damaskus leder han en förföljelse av församlingarna eller de lokala kristna kyrkorna, de som kallas "den vägen". Kristus identifierar sig då med församlingarna, "Varför förföljer du mig?" (Apg. 9:4, jfr Joh. 14:6). Herren säger inte "Varför förföljer du de kristna?" Kristus identifierar sig med de kristna och de kristna blir ett i honom. Detta är grunden för att man kan tala om Guds folk som Kristi kropp. Paulus utvecklar senare analogin mellan kyrkan och Kristi kropp. Dan Salomonsson talar om begreppen Kristi brud och Kristi kropp som "mer än vackra bilder": "Genom Andens närvaro och gåvor är den [församlingen] Kristus mitt ibland människorna", skriver han.⁹ "Församlingen är inte en mänsklig idé som kan formas eller styras utifrån mänskliga principer, den är Guds tanke som blivit synlig, en gudomlig organism."¹⁰

Det finns alltså en identitet mellan Kristus och kyrkan/församlingen som aposteln Paulus beskriver som förhållandet mellan Huvudet och kroppen. Den här identiteten mellan Kristus och kyrkan får naturligtvis inte leda till att Kristus och kyrkan sammanblandas

Det finns en given gudomlig uppenbarelse som är given åt kyrkan och församlingen och som, såvitt Kristus är vägen, sanningen och livet, måste ta sig uttryck och form i praktiker, i kristet liv. När så sker blir kyrkan och församlingen ett effektivt tecken och instrument för Guds rike. Det är i det här sammanhanget som normerna för ecklesiologin är att söka.

Kyrkoanalys och omvärldsanalys

Mot bakgrund av detta är det viktigt för alla kristna traditioner att med jämna mellanrum studera hur det kristna livet i gemenskap utformas. Inte minst gäller frågan hur kristna traditioner kommunicerar med omvärlden genom sitt sätt att vara en gemenskap i Kristus genom Anden och hur denna gemenskap formas. Sättet att vara kommunicerar vad en kyrka och församling lär om sig själv. I Nya Testamentet finns både relationen till (om) världen *oikoumene* och uppbyggandet av den inre gemenskapen *oikodome* nämnda i det här sammanhanget. Eller för en tid då kyrkorna tagit över

---

9 Salomonsson, Dan, *Pingströrelsen — Framåt mot urkristendomen, Tro — Liv — Enbet. Om Kyrkans identitet och uppgift i Sverige*, red. Per-Magnus Selinder & Katrin Åmell, Stockholm 2010, 73.

10 Salomonsson, Dan, *Pingströrelsen — Framåt mot urkristendomen, Tro — Liv — Enbet. Om Kyrkans identitet och uppgift i Sverige*, red. Per-Magnus Selinder & Katrin Åmell, Stockholm 2010, 100.

managementspråket: Hur kan man göra en omvärldsanalys om man inte grundligt vet vad det är som omges, hur kan man göra en omvärldsanalys till församlingen om man inte vet vad församlingen är, annat än i vaga och abstrakta termer?

Jag ska ta upp två områden, dels ecklesiologisk ut-rationalisering dels hur församlingar tar upp värderingar från det samtida utbuds- och konsumtions-samhället. Delvis hör de samman.

Ecklesiologi och teologisk ut-rationalisering

När trostolkningen uteblir emanciperas vissa delar av det kristna livet på ett sådant sätt att det leder till vad som kallas teologisk ut-rationalisering och inre sekularisering. Med teologisk ut-rationalisering menar jag att det ganska ofta i västerländsk kristenhet, som präglas av en verksamhetscentrerad uppfattning av det kristna livet, uppstår processer som ligger vid sidan av den teologiska motiveringen för vad det är att vara en kristen församling. Genom att det inte ställs upp teologiska normer för en verksamhet och genom att det inte är teologiska motiv som styr arbetet, tar verksamhetens egen rationalitet över. Begrepp som framgång och misslyckande blir styrande och resultatet mäts genom effekter och effekten formuleras i termer av produktivitet. Om man t.ex. har en barnverksamhet så mäter man betydelsen av den genom att räkna antalet barn som deltar i verksamheten och genom att mäta den pedagogiska kvaliteten. Till slut bedrivs verksamheter som man inte kan motivera teologiskt, även om de initialt hade en sådan motivering. Inte sällan leder det till en inre sekularisering av verksamheten också i kristna församlingar. Testfrågan kan vara om en verksamhet inte lika gärna skulle kunna bedrivas av någon icke-kristen organisation eller institution, t.ex. Röda korset eller kommunen. Om en sådan teologisk ut-rationalisering skett måste frågan ställas om inte kristna människor i stället borde engagera sig kommunalt eller i Röda korset. Ofta leder också den teologiska ut-rationaliseringen till en uppdelning av en kristen verksamhet i producent och konsument där kyrkan, vad det nu är, kommer att förknippas med de anställda eller den grupp av församlingsmedlemmar som sköter verksamheten.

Här finns ecklesiologiska frågor som är viktiga. En av dem har att göra hur mycket en i vidaste mening kyrklig eller kristen verksamhet kan/ska få styras av externa faktorer. Det är ganska lätt att man lämnar den del av trostolkningen därhän som grundar sig på analyser. Det är lättare att formulera sig om ett sekulärt fenomen i teologiska termer än att kunna

formulera teologiskt ställningstagande i traditionellt icke-teologiska termer. Därför uppstår ibland misstaget att en sats formulerad med hjälp av ett organisationsteoretiskt språk skulle vara icke-teologiskt eller teologiskt neutralt medan en teologisk utsaga om kyrkan skulle vara oåtkomlig för t.ex. ekonomer. Så enkelt är det naturligtvis inte.

Konsumtionssamhället. Ecklesiologi och gudstjänst

Det finns ett ibland närmast desperat förhållningssätt till gudstjänsten, inriktat på att gudstjänsten ska "dra folk". Gudstjänsten blir då en del av ett utbud av aktiviteter och annonseras gärna i tidningarna på samma sida som teaterföreställningar och konserter. Det är väl klart att ingen ser gudstjänsten som underhållning, om man frågar, men en del gudstjänstformer ligger ändå nära till hands att uppfatta som sådan. Det spektakulära premieras i samhället i stort och därför också i kyrkan. Detta påverkar gudstjänstens utformning och placerar den inom fältet utbud eller erbjudande och i kulturkonsumtionssamhällets mitt. Den brittiske teologen och sociologen John Drane har skrivit en bok om "the McDonald'sization of the Church".¹¹ Det finns här ett samband mellan ecklesiologi och liturgi som jag är övertygad om fundamentalt sett är operativt. Det betyder att när man studerar det sätt på vilket en församling firar gudstjänst så kan man också säga något om vilken självuppfattning församlingen har. Ingen eller bara några ser emellertid kyrkan som en konsumtionsindustri men analyserar man gudstjänstfirandet får man fram en bild som ligger nära denna. Kyrkorna i Nordamerika och Europa har som aktörer i konsumtionssamhället har också tagit till sig instrument som alls inte är så ideologiskt oskyldiga, som man ibland tror.

Den teologiska ut-rationalisering som leder till att en verksamhet motiveras av dess egen framgång och kyrkornas påverkan av grundläggande föreställningar i konsumtionssamhället är två av de viktigaste utmaningarna för inte bara församlingar och kyrkoledare utan också för ecklesiologisk forskning.

Forskning om den svenska pingströrelsen

Den svenska pingströrelsen har under senare år varit föremål för ett ganska omfattande forskningsarbete, även om mycket återstår. Det gäller inom mitt

---

11 Drane, John, *The McDonaldsization of the Church. Spirituality, Creativity, and the Future of the Church*, London 2000 (Darton, Longman & Todd).

eget område som är kyrkovetenskapen, t.ex. pingströrelsens spiritualitet,¹² om ledningsstrukturen,¹³ frågor kring ämbete och tjänst,¹⁴ samfundsformer¹⁵ och församlingssyn.¹⁶ Det har skrivits om pingströrelsens mission i Afrika och Latinamerika, om bönen ur religionspsykologiskt perspektiv och gemenskapen ur sociologiskt perspektiv.

När det gäller den akademiska forskningen har arbetet med svensk pingströrelse varit knuten till *historiska* och *beteendevetenskapliga* perspektiv (alltså psykologi, sociologi, antropologi). Forskningen har också i hög utsträckning varit *personfixerad*.

Det ska också påpekas att det finns en given plattform för kunskapsinhämtning inom svensk pingströrelse genom att *Institutet för Pentekostala Studier* har etablerats i Uppsala. Därmed har pingströrelsen inte bara fått en röst vid akademien utan också möjligheter att aktualisera viktig forskning som man vill ha utförd och som är till nytta för rörelsen.

Inför framtiden kan man tänka sig olika studier om pentekostal ecklesiologi (det är viktigt med koncentrationen så att det inte handlar om teologi i allmänhet). Några exempel:

Det skulle vara intressant att klarlägga vilka uppfattningar och strukturer som skiljer svensk pingströrelse ecklesiologiskt från svensk "frikyrklighet" i övrigt. I ekumeniska sammanhang har olika frågor varit aktuella som i vissa fall skiljer och i andra sammanhang binder samman frikyrkligheten. Då kan man få grepp om var svensk pingströrelse står ecklesiologiskt sett i frikyrkligheten. Det skulle kunna ge orienteringspunkter för samfundsledare och församlingar.

---

12 Ulrik Josefsson, *Liv och över nog. Den tidiga pingströrelsens spiritualitet*, Skellefteå 2005 (BTP 77).

13 Magnus Edfors, *Äldste då och nu. Om synen på äldste och församlingsledning i sex pingstförsamlingar i jämförelse med den klassiska synen inom pingströrelsen*, Örebro 2003 (Uppsats. Örebro Teologiska Högskola).

14 Alf Lindberg, *Förkunnarna och deras utbildning: Utbildningsfrågan inom Pingströrelsen, Lewi Petrus ideologiska roll och de kvinnliga förkunnarnas situation*, Lund 1991 (BHEL 27).

15 Nils-Olov Nilsson, *The Swedish Pentecostal Movement 1913–2000. The Tension between Radical Congregationalism, Restorationism, and Denominationalism*, Longview, Wa 2001 (Columbia Evangelical Seminary, Longview, Wa.) (UMI Diss. Service, Ann Arbor, Mich. 2001); Dens. The Development of the Church Concept: 1913–1948, <http://www.pctii.org/cyberj/cyberj11/nilsson.html>

16 Rhode Struble, *Den samfundsfria församlingen och de karismatiska gåvorna och tjänsterna. Den svenska pingströrelsens församlingssyn 1907–1947*, Lund 1982 (BHEL 11).

Svensk pingströrelse inom Svenska kyrkan är ett annat område för studier. Ecklesiologiska betydelse av dubbelt medlemskap och pingstvänners engagemang i Svenska kyrkans församlingar skulle kunna belysas. Kan en analys av de här frågorna tillföra nya teologiska perspektiv?

En annan forskningsuppgift gäller den ecklesiologiska förståelsen av ekumeniska församlingar där också svensk pingströrelse ingår. Frågan här är vad pingstvännerna för med sig ecklesiologiskt sett in i de nya församlingarna och vad de är beredda att uppge. Kan man säga något om detta så finns möjligheterna att belysa några viktiga drag i pingströrelsens identitet.

Ett försök till jämförelse mellan ecklesiologierna i den svenska pingströrelsen och i kyrkor i Latinamerika och Afrika som har rötter i svensk pingstmission vore helt enkelt spännande. Det är ett känt faktum att de kyrkor som föds ur en viss mission både tar intryck av missionen men också utvecklar egna ecklesiologiska kategorier.

Frågor rörande församlingens självständighet och integritet i förhållande till en nödvändig gemenskap mellan församlingarna är klassiska inom ecklesiologin. Independentism, kongregationalism och denominationalism är ecklesiologiska kategorier. Lewi Pethrus hade tagit intryck av independentismen och betonade församlingarnas självständighet. Samtidigt utvecklades informella strukturer mellan församlingarna och pingströrelsen närmade sig en kongregationalistisk hållning där spänningen mellan den enskilda församlingens integritet och enheten mellan församlingarna blev föremål för diskussion. Till slut fick samfundsfrågan (denominationen) genomslag och därmed anslutning till västerländsk lagstiftning som bygger på associationsprincipen. Den hade i Sverige redan fått genomslag på lokal nivå genom religionsfrihetslagen 1952 och svensk pingströrelse fick redan då en samfundslignande karaktär genom inrättandet av Vigselnämnden som gjorde det möjligt för Pingströrelsen att erhålla vigselrätt. Andra för församlingarna gemensamma verksamheter var missionen och tidningarna. De ecklesiologiska konsekvenserna av detta utreddes nog aldrig.

När det gäller kyrkorummets och liturgins förändringar som speglar av en ecklesiologisk utveckling finns mycket att göra. Man skulle kunna travestera på ett klassiskt uttryck och säga att såsom församlingen ber sån är den. Olika sätt att arrangera kyrkorummet och utforma gudstjänsten speglar olika uppfattningar om vad en församling är. Församlingsledningens placering på en estrad bakom en jättelik talarstol säger en sak. Församlingen placerad runt ett nattvardsbord där pastorn sitter på en stol bland de andra församlingsmedlemmarna säger en annan. Det kan betyda att två olika operativa ecklesiologier kan finnas i samma församling.

Det sista exemplet på möjliga ecklesiologiska forskningsområden är, som framgått av vad jag har sagt tidigare, evangelisationsmodeller och deras ecklesiologiska sammanhang. Precis som vad gäller alla verksamheter i en kristen kyrka och församling så är evangelisationsformerna inte teologiskt oskyldiga. "Church growth" förutsätter en uppfattning om vad det är för slags kyrka som ska växa, "Church planting" vad det är som ska planteras, o.s.v. Evangelisationen inbjuder till ett liv med Kristus men väl aldrig utan församlingen. Och vilken församling är det som en speciell evangelisationsform inbjuder till?

Internationella utblickar

Pentekostal ecklesiologi är ett mångfacetterat fenomen.¹⁷ Några har, för att karaktärisera den, använt sig av en slags internationella utblickar. Vissa har använt sig av en slags neo-pentekostal regional uppdelning, t.ex. "afrikansk pentekostal ecklesiologi" eller "latinamerikansk" dito. Men även om den kulturella kontexten reflekteras i ecklesiologin, så är den ett trubbigt instrument. Det är också så, av givna historiska skäl, att influenserna från USA är synliga nästan överallt. Den här regionala uppdelningen tar, som sagt, fasta på inflytandet på ecklesiologin från den kulturella omgivningen men samtidigt spränger just det den regionala förutsättningen. Det bästa exemplet är nog de s.k. svarta pentekostala kyrkorna. De finns inte bara i USA utan också exempelvis i Storbritannien och i Karibien. Det som är gemensamt är den karismatiska gudstjänsten där musiktraditionen spelar en stor roll liksom formerna för den heliga Andens utgjutande och för församlingsgemenskapen. I USA är det inte helt ovanligt att den här typen av pingstförsamlingar leds av biskopar.

Även om pingstkyrkor i Afrika och Latinamerika har sina rötter i nordamerikansk och europeisk mission har många nya kyrkor uppstått genom påverkan av inhemska idéer och förutsättningar, inte sällan som kritik av missionen, så t.ex. de kyrkor som kallats African Initiated Churches.¹⁸ Men det finns liknande fenomen på andra håll i världen.¹⁹

---

17 Clifton, Shane Jack, Pentecostal Ecclesiology. A Methodological Proposal for a Divers Movement, *Journal of Pentecostal Theology* 15 (2007), 213–232.

18 Anderson, Allan H., The Newer Pentecostal and Charismatic Churches: The Shape of Future Christianity in Africa?, *Pneuma* 24 (2002), 167–184; Meyer, Birgit, Christianity in Africa: From African Independent to Pentecostal-Charismatic Churches, *Annual Review of Anthropology* 33 (2004), 447–474.

19 Bays, Daniel H., Indigenous Protestant Churches in China 1900–1937. A Pentecostal Case Study, *Indigenous Responses to Western Christianity*, ed. S. Kaplan, New York 1995,

I Latinamerika har pentekostala kyrkor sedan 1960-talet förändrat kyrko-geografin helt. En del av kyrkorna är kraftigt påverkade av ecklesiologiska modeller hämtade från USA, andra har en helt inhemska karaktär, framvuxen ur den latinamerikanska kulturen och inhemska erfarenheter.

Ur forskningsperspektiv betyder detta att ecklesiologin formas i den kontext i vilken Den heliga Skrift tolkas och att det därför krävs ett samspel mellan kulturantropologi, historia, sociologi och teologi för att kunna göra rättvisa åt dessa kyrkors ecklesiologi.

En annan viktig iakttagelse som återkommer i litteraturen är att pentekostal ecklesiologi formats omedvetet eller medvetet av en opposition eller ett avståndstagande från andra traditioner. Identiteten har formats antitetiskt i förhållande till andra kyrkor. Men också denna identitetsformation har sett olika ut i olika kulturer och bidragit till ett slags diversifiering av pentekostalismen internationellt sett. Problemet har emellertid varit att det egna positiva bidraget till den samlade kristna traditionen har varit ganska svagt. Detta håller nu på att ändras och en utgångspunkt har, historiskt sett, varit att de erfarenheter som traditionellt dominerat i pingströrelserna nu också finns i andra kyrkor. En annan utgångspunkt är att man inom den internationella pingströrelsen funnit att det finns erfarenheter inom andra traditioner som väl låter sig integreras i en pentekostal gemenskap.

Under 1960-talet började en ny rörelse inom olika kyrkor med tungomålstal och ett tydliggörande av Andens gåvor och med denna rörelse, som först kom att kallas neo-pentekostal, skedde ecklesiologiska förändringar inom kyrkorna utan att de ledde till utbrytningar och nya kyrkobilddningar. Vissa drag av pentekostal liturgi (tungotal, lovsång, etc.) introducerades i andra kyrkors gudstjänst.²⁰

1966 började en neo-pentekostal väckelse i Romersk-katolska kyrkan i USA och denna spred sig på tio år till över hundra länder. Från 1973 kom ordet karismatisk att bli beteckningen för denna och många andra neo-pentekostala rörelser runt om i världen.²¹ Numera tycks begreppet neo-pentekostal användas så gott som uteslutande om "nya" karismatiska

---

124–143; Fox, Thomas C., *Pentecost in Asia: A New Way of Being Church*, Maryknoll/NY 2002. Clifton, Shane Jack, *An Analysis of the Developing Ecclesiology of the Assemblies of God in Australia*, Sidney 2005 (Diss. Australian Catholic University).

20 Holtzman, Donald Ray, *The Transdenominational Nature of Neo-Evangelicalism and Pentecostalism and its Effect on Religious Denominational Identity between 1900 and 1960*, Diss Temple University 1995.

21 McDonnell, Kilian, *Pentecostal Culture: Protestant and Catholic, One in Christ* 7 (1971), 310–318.

kyrkor som t.ex. "Black churches".

Om gränserna mellan pingstkyrkor och andra kyrkor runt om i världen i viss mening håller på att suddas ut, samtidigt som pentekostal ecklesiologi söker fördjupning, är det värt att påpeka att detta inte alltid sker i avskildhet. De ekumeniska dialogerna där kyrkotraditioner söker en gemensam förståelse av den gudomliga uppenbarelse är ett exempel på detta. Den internationella dialogen mellan romersk-katolska och pentekostala teologer är ett exempel på behandlingen av just ecklesiologiska frågor.²² Ett annat exempel är att pentekostala ecklesiologer aktivt bidrar till det teologiska samtalet på akademisk nivå, t.ex. Simon Chan,²³ Veli-Matti Kärkkäinen,²⁴ och Amos Yong²⁵.

Avslutningsvis vad gäller den här korta internationella utblicken ska jag bara nämna några teologiska frågor med relevans för ecklesiologin vilka återkommer i diskussionen.

Den första gäller församlings- och kyrkostruktur. Som nämnts finns ingen enhet bland pentekostala kyrkor och teologer om detta. Här finns

---

22 Lee, Paul D., *Pneumatological Ecclesiology in the Roman Catholic – Pentecostal Dialogue. A Catholic Reading of the Third Quinquennium (1985–1989)*, Rome 1994 (Facultas s. theologiae. Pontificia studiorum universitatis a S. Thoma Aq. in Urbe); Robeck, C. M., The Challenge Pentecostalism Poses to the Quest for Ecclesial Unity, *Kirche in ökumenischer Perspektive*. [FS W. Kasper], ed. P. Walter, Freiburg/Br. 2003, 306–320; Zegwaart, Huibert, The Place of the Church in the economy of Salvation: Roman Catholic and Pentecostal Perspectives, *JEPTA* 21 (2001), 26–40.

23 Chan, Simon, Liturgical Theology. The Church as Worshipping Community, Downers Grove/IL. 2006 (Intervarsity Press), Dens. Mother Church. Toward a Pentecostal Ecclesiology, *Pneuma. The Journal of the Society for Pentecostal Studies* 22 (2000), 177–208, Id, Pentecostal Ecclesiology, Dens., *Pentecostal Theology and the Spiritual Christian Tradition*, Sheffield 2001, 97–119 (Sheffield Academic Press).

24 Kärkkäinen, Veli-Matti, Towards a Theology and Ecclesiology of the Spirit: Marquette University's 1998 Symposium "An Advent of the Spirit. Orientations in Pneumatology", *Journal of Pentecostal Theology* 14 (1999), 65–80, Dens., Spirit, Church and Christ. An Ecumenical Enquiry into a Pneumatological Ecclesiology, *One in Christ* 4 (2000), 338–353, Dens., The Apostolicity of Free Churches. A Contradiction in Terms or an Ecumenical Breakthrough?, *Pro Ecclesia* 10 (2001), 475–487, Id, Church as a Charismatic Fellowship. Ecclesiological Reflections from the Pentecostal-Roman Catholic dialogue, *Journal of Pentecostal Theology* 18 (2001), 101–122, Dens., An Introduction to Ecclesiology: Ecumenical, Historical and Global Perspectives, Downers Grove/IL, 2002 (Inter-Varsity Press), Dens., Apostolicity of Free Churches. A contradiction in terms or an ecumenical breakthrough? *European journal of theology* 11 (2002), 41–51.

25 Yong, Amos, The Marks of the Church: A Pentecostal Re-Reading, *Evangelical Review of Theology* 26 (2002), 45–67, Dens., The Church is Charismatic, *The Many Marks of the Church*, ed. W. Madges & M. J. Daley, Mystic/Conn. 2006, 85–89 (Twenty-Third Publications).

kyrkor med starkt ledarskap som alltid är mer personligt än strukturellt, även om personerna kallas presidenter eller biskopar, eller om man, som skett på senare tid, talar om ett apostoliskt ledarskap. Men här finns också ecklesiologier som tydliggör den lokala kyrkans (i Sverige församlingens) demokratiska former för ledarskap.²⁶ Problemet som alltfler pentekostala teologer ställs inför är att den funktionalistiska kyrkosyn som länge kännetecknat pingströrelserna inte nödvändigtvis kan återfinnas i Nya Testamentet, vilket understryks av att de idéer som funktionalismen förutsätter såg dagens ljus med upplysningen. Tanken var att man kunde skilja form och innehåll åt och att nyttan styrde formen. Frågan gällde nyttan. Tidigare hade formen varit ett instrument för innehållet och man kunde inte skilja form och innehåll. Ett exempel: Funktionalismen kunde skilja förkunnelsens innehåll och effekt från varandra. Frågan var inte hur något förkunnades utan vilket resultat i omvändelser förkunnelsen fick. Ordningen för gudstjänsten (formen) var inte viktig men att den fungerade så att människor mötte Jesus var viktig. Alltså, ändamålet helgade medlen. Detta stöddes i början av 1900-talet kraftigt av liberalteologin som hade betydande svårigheter att förankra det kristna livet i kristologin. Funktionalismen krävde nämligen inte den traditionella fokuseringen på Guds människoblivande (formen) utan man kunde i stället koncentrera sig på funktionen, att människor genom Jesu lära blir moraliskt medvetna och i någon mening fromma. Nuförtiden finns en växande insikt om att föreställningen att pingstkyrkor inte tillmätt de kyrkliga ordningarna någon större betydelse inte stämmer när den konfronteras med praxis. Men vilken teologisk betydelse sättet att ordna församlingens och kyrkans, eller som det heter med en juridisk eller sociologisk terminologi, samfundets liv, är värd en egen undersökning.

En annan fråga som återkommer är bibelsynen. Traditionellt är pentekostal ecklesiologi biblicistisk i den meningen att Den heliga Skrift är den enda normen för teologin och det kristna livet.²⁷ Det här kompliceras emellertid

---

26 Hong, Young-Gi, *Dynamism and Dilemmas. The Nature of Charismatic Leadership in the Korean Mega-Churches*, Oxford 2000 (Diss. Oxford Centre for Mission Studies); Hunter, Harold D., *We are the Church. New Congregationalism — A Pentecostal Perspective*, *Pentecostal Movements as an Ecumenical Challenge*, ed. Jürgen Moltmann & Karl Josef Kuschel, London & Maryknoll 1996, 17–21 (SCM Press & Orbis Books); Nelson, Reed E., *Principles of Indigenous Churches Organization. Lessons from a Brazilian Pentecostal Church*, *Missiology* 17 (1989), 39–51.

27 Dusing, M., *The New Testament Church*, *Systematic Theology. A Pentecostal Perspective*, ed. S. J. Horton, Springfield/MO 1994, 525–550 (Gospel Publishing House).

av att pingströrelserna alltid haft ett ledarskap med stor auktoritet och att förkunnelsen, som är en utläggning av Skriften, varit normativ. I vad mån pentekostal teologi uppmuntrat till en individualistisk förståelse av Bibeln är omstritt medan däremot ett personligt förhållningssätt till Bibeln och ett personligt bruk av den är självklart en del av pentekostal ecklesiologi. Men en person blir man genom relationer till andra och då först och främst med församlingen.

Så diskuteras naturligtvis innebörden av dopet i Den helige Ande och relationen mellan det och tungotalet. Frågan är hur traditionen från Azusa Street-väckelsen ska ges strukturell betydelse för ecklesiologin.²⁸ Detta ses som viktigt därför att olika uppfattningar om förhållandet mellan andedopet och tungotalet hotar att bryta upp det som är gemensamt för nästan all pentekostal ecklesiologi, nämligen förståelsen av kyrkan som de heligas gemenskap (*communio sanctorum*) som förutsätter en personlig helighet i Jesus Kristus. Det är i detta sammanhang av personlig helighet som helande (healing) av många olika slag ska ses,²⁹ liksom betoningen av det personliga (inte nödvändigtvis det individuella), grunden för den gemenskap av delande och delaktiga personer som utgör den lokala kyrkan.³⁰

Behovet av det ecklesiologiska samtalet

När ecklesiologin beskrivs som "en pentekostal gemenskap" så är utgångspunkten att den svenska pingströrelsen rymmer flera ecklesiologier och att det finns ett behov av att förstå vilka det är. Det finns ett akademiskt intresse i att få ny kunskap men det borde också finnas ett intresse från de svenska pingstförsamlingarnas sida att få nya impulser i ett samtal om

---

28 Pinnock, Clark H., Church in the Power of the Holy Spirit. The Promise of Pentecostal Ecclesiology, *Journal of Pentecostal Studies* 14 (2006), 147–165.

29 Onsrud, Line Marie, East Africa Pentecostal Churches: A Study of "Self-Historisation" as Contextualisation, *Svensk Missions Tidskrift* 87 (1999), 419–446; Ukpong, Donatus Pius, The phenomenology of Pentecostalism in Nigeria — A theological and ecclesiological reflection, Rome 2005 (Pontificia Universitas Urbaniana. Diss.), Helgesson, Kristina, "Walking in the Spirit". The Complexity of Belonging in Two Pentecostal Churches in Durban, South Africa, Uppsala 2006 (Dissertation and Documents in Cultural Anthropology 7).

30 Kuzmic, Peter & Volf, Miroslav, *Communio Sanctorum. Toward a Theology of the Church as a Fellowship of Persons*. Pentecostal position paper read at the International Roman Catholic-Pentecostal Dialogue, Riano, Italy, May 21–26, 1985; Devenish-Mearns, Peter, Towards a Participatory Ecclesiology: The Ecclesial Body open to a Participative theology that enhances Redemptive Intimacy, *Australian EJournal of Theology*, Pentecost 2006, Kärkkäinen, Veli-Matti, The Church as the Fellowship of Persons. An Emerging Pentecostal Ecclesiology of Koinonia, *PentecoStudies* 6:1 (2007), 1–15.

fortsatt utveckling.

Den pentekostala teologin är insatt i Guds folks sammanhang där kyrkan spränger tids- och rumsgränser, därför att den finns överallt där Kristus är eftersom den är hans kropp.

Kanske kännetecknas därför pentekostal ecklesiologi i framtiden inte av budskapet om den fria församlingen men om den församling som görs fri genom Andens verk i henne, *inte* av ett individualistiskt förhållande till Jesus utan om det personliga förhållande till honom som finns i församlingens gemenskap, *inte* av ett fasthållande vid vissa yttre former utan ett tydliggörande av hur Anden finns i olika former. Vad jag alltså tror om pingströrelsens framtid är vad jag tror om kristenhetens, nämligen att det måste till en gemensam och fördjupad förståelse av den gudomliga uppenbarelsen och därmed det kristna livet — inte vilken förståelse som helst därför att det skulle föra till ett allmänt tyckande som är grundad i smaken, vad som faller på läppen, utan förståelsen måste vara grundad i den gudomliga uppenbarelsen. Förståelsen måste vara informerad och saklig och bygga på kunskap såsom var fallet med de nytestamentliga författarna. En fördjupad och gemensam förståelse av den gudomliga uppenbarelsen kan inte heller komma till stånd genom debatter utan bara genom en dialog där deltagarna har ett gemensamt syfte. Och den kristna tron utgår ifrån att den helige Ande verkar i detta, vid den tid då Gud vill.

Jan-Åke Alvarsson: Kommentarer

I min barndoms pingströrelse levde vi med motsägelsen att vi skulle vara “fria församlingar” som samtidigt knöts ihop av “gemensamma initiativ”. I en tid då “samfund” var ett fult ord i Pingströrelsen, hade denna rörelse fler “gemensamma företag” än något annat samfund i Sverige. Hur gick det ihop ideologiskt? Var det så att vi påstod en sak — och gjorde en annan?

Sven-Erik Brodd ger oss i sin artikel flera viktiga redskap för att reda ut dessa frågor. Hans bidrag hjälper oss att studera den svenska Pingströrelsens ideologi över tid — hur den uppstått och förändrats. Genom att införa ett begrepp som “operativ ecklesiologi” (det vill säga ‘vad vi gör’, inte ‘vad vi säger att vi gör’) så flyttas fokus från ideologiska texter, som Pingströrelsen aldrig varit så förtjust i, till handlingar, till hur vi gestaltar vår tro i gudstjänsten. Detta kan dessutom ses som en förnyelse av den akademiska teologin, som traditionellt sett varit baserad på studium av texter, ett slags anpassning till en verklighet där det finns kyrkor som inte har handböcker eller skrivna trosbekännelser (t.ex. pingströrelser).

Genom att studera en “implicit ecklesiologi” får vi t.ex. fram vilket budskap församlingen *egentligen* förmedlar — vad som når fram till människor utan att vi tänkt på det. Ett trivialt exempel på detta är t.ex. de medverkandes klädstil. På sextioalet ansågs många pingstförsamlingar som exempel på “konservativa” kristna eftersom kvinnorna inte tilläts uppträda med kortklippt hår eller ens utan hatt. Numera kanske den aktuella klädseln mer ses som ett uttryck för “modernitet” eftersom många medverkande i dag reflekterar det senaste klädmotet.

Detta är givetvis bara *ett* exempel. Vi skulle kunna diskutera kyrkolokaler, broschyrer, annonser och mycket annat. Men — när vi fått syn på att vi kanske upplevs annorlunda än vad vi själva tror så följer då den logiska frågan: Var det verkligen så vi ville uppfattas? Var det så vi skulle gestalta evangeliet? Här ställer Brodd ett antal besvärliga, och möjligen obehagliga frågor; “obehagliga” eftersom det så sällan förs en teologiskt reflekterad diskussion kring dessa frågor. I stället har många pingstförsamlingar valt

att tänka rationalistiskt, (i Brodds terminologi har de valt “teologisk ut-rationalisering”), det vill säga att mäta framgång kvantitativt, i begrepp som “hur många?”, “hur länge?” och “hur proffsig?” Detta manar givetvis till eftertanke eftersom det så klart strider mot de mätbegrepp som anges i Nya Testamentet, (t.ex. i Mark 10:43–45).

En viktig tillämpning av detta är givetvis användandet av världsliga teorier som “management” för att forma det kristna ledarskapet. Detta har ju blivit vanligt i vissa kretsar i USA, kanske framför allt hos vita evangelikaler. I denna form har de förts över till Sverige och kristna i olika led och även pingstvännen har i viss mån anammat dessa teorier. Ett ifrågasättande av hur dessa rimmor med evangeliets syn på t.ex. “den lidande tjänaren” (1 Petr 4:13) skulle kunna ge många intressanta insikter!

Att kritiskt granska, och möjligen ifrågasätta, församlingens verksamhet — det låter kanske som “att svära i kyrkan” för många goda pingstvännen. Men Brodd hjälper oss att särskilja kyrkan, att skilja ut församlingens verksamhet från all annan (världslig) verksamhet. Den, återigen, obehagliga frågan, “Skulle Röda korset lika väl kunna göra detta i stället?”, leder till en reflektion över vad som verkligen *är* andlig verksamhet, vad som är besjälade av tro på en livsförändrande kraft. Hur ställer sig en Pingstförsamling om den får erbjudandet att ta över en kommunal förskola? Ja, svaret är absolut inte givet. Men reflektionen är däremot nödvändig. Blir detta en del av den verksamhet församlingen faktiskt skall stå för? Blir detta en del av gestaltningen av Kristus?

I Brodds verktygslåda finns även några verktyg som hjälper oss att förstå Pingströrelsens identitet. En hel del av de förhållningsregler som gällde i Pingströrelsens begynnelse var knappast hämtade från Nya Testamentet, snarare formulerades de, i Brodds terminologi, “antitetiskt” — i motsats till Svenska kyrkan, i motsats till Baptistsamfundet eller Missionsförbundet. Pingstvännerna skulle inte vara som de andra kristna var. Det var viktigt för att motivera avståndstagande, kanske ett utträde ur andra samfund, och för att skapa den egna rörelsens identitet. Men vad blev egentligen resultatet? Var det detta som de ursprungliga medlemmarna egentligen ville? Och var detta i enlighet med Bibeln? Det är frågor som tål att diskuteras. Kanske behövs det en omformulering av vissa positioner?

Frågan om Pingströrelsens identitet är kanske viktigare i dag än någonsin. Nu är församlingarna sällan enskilda och särskilda enheter som kan isolera sig från yttervärlden och skapa sin egen självbild utan att bli motsagda. I dag finns det, som Brodd antyder, pingstförsamlingar i såväl ekumeniska sammanhang, i internationella samarbeten, i dialoger med andra

kyrkotraditioner — och, inte minst, i ekumeniska samlingsmöten. Här ställs alltid frågan: Vad är den svenska Pingströrelsens bidrag? Detta är ofta luddigare formulerat (och möjligen mindre genomtänkt) än andras teologiska bidrag vilket gör att denna traditions unika bidrag riskerar att gå förlorat. Det är alltså inte självhävdelse som är den drivande kraften utan vårdandet av en specifik talent (Matt 25:14 ff). Även här krävs alltså en genomgripande diskussion — och denna är en av de mest akuta!

Slutligen ger Brodds bidrag ett svar på frågan “*Vad har vi för nytta av teologiskt arbete?*” Pingströrelsen har, av olika historiska skäl, varit skeptisk till hela fenomenet teologi. Men denna artikel ger ett kraftfullt svar på frågan om nyttan av teologiskt arbete — det tjänar som stöd för församlingens reflektion! Även om teologin till en början skapar nya problem med sin annorlunda terminologi, visar Brodd på såväl nyttan med som nödvändigheten av teologiskt arbete — och då inte bara på universiteten, utan kanske främst ute i församlingarna.

Kapitel 2. Ulrik Josefsson: Pingstvännen i Svenska kyrkan: pentekostal ecklesiologi i förhållande till praktiken med dubbelt medlemskap

Inledning

Pingströrelsen har ibland betraktat sig själv som en väckelserörelse inom Svenska kyrkan (SvK) och pingstvännerna har därför i hög grad stått kvar som medlemmar i SvK samtidigt som man varit medlemmar i en pingstförsamling. Hur ska detta dubbla medlemskap förstås och vilken är bakgrunden till Pingströrelsens ställningstaganden om fortsatt medlemskap i SvK? Detta är frågor som här ska belysas.

Låt mig börja i en personlig reflektion som jag tror belyser pingstvänners ställningstagande i denna fråga. Som uppvuxen i Filadelfiaförsamlingen i Stockholm var det en självklarhet att vara medlem i SvK. Under min uppväxt var det aldrig något som diskuterades utan medlemskapet i SvK var en outtalad självklarhet. I takt med att min egen teologiska reflektion fördjupades väcktes frågorna. Pingströrelsens betoning av den lokala församlingen som en grundsten i Guds handlande i världen väckte frågor kring det rimliga i att ha ett församlingsmedlemskap i något som inte var "min" församling. Samtidigt växte en djup övertygelse om att SvK haft och har en mycket viktig roll för evangeliets plats i det svenska samhället. Denna senare tanke talade för ett, åtminstone, stödmedlemskap i SvK medan den tidigare reflektionen talade mot. I efterdyningarna av SvKs förändrade ställning efter år 2000 kom jag att fatta beslutet att inte längre vara medlem i två olika församlingar. Beslutet grundade sig på ecklesiologisk reflektion och var ett uttryck för respekt för SvK som kyrka, men det var inte ett självklart steg.

För att få en klar bild av det dubbla medlemskapets omfattning inom Pingströrelsen hade det varit önskvärt med samlad statistik. Någon sådan finns inte tillgänglig och vi kan därför inte exakt veta omfattningen av ett dubbelt medlemskap. Det är däremot troligt att Pingströrelsens medlemmar fortsatt har en relativt hög grad av dubbelanslutning till både en pingstförsamling och till SvK. Denna artikel kommer inte att söka svaret på det faktiska statistiska förhållandet utan istället fokusera på bakgrund, teologisk motivering och konsekvenser av att tillhöra två samfund. Först tecknas en övergripande bakgrundsbild, sedan behandlas huvuddragen i Pingströrelsens ecklesiologiska självförståelse och bilden av SvK, därefter behandlas frågan om Pingströrelsen som en väckelserörelse inom SvK. Artikeln avslutas med att några konsekvenser av Pingströrelsens ställningstagande dras.

Historisk bakgrund

Sverige var i sekler ett kristet land genom lagstiftning där SvK var den självklara religiösa referensen och en betydande maktfaktor. När pietismen under 1700-talet började få fäste i Sverige var det ett annat förhållningssätt till tron som förespråkades. Personlig tro, omvändelse och livsföring blev viktigare beståndsdelar än kyrko- och sockentillhörighet. Detta nya sätt att se på tron fick bredare genomslag i mitten av 1800-talet i det som kommit att kallas folkväckelsen. Hela frågan om samfunds- och kyrkotillhörighet måste förstås utifrån den religiösa omvälvning som slutet av 1800-talet och början av 1900-talet innebar.

Den religiösa omvälvningen under 1800-talets andra hälft sammanföll med en rad mycket genomgripande förändringar i det svenska samhället som handlade såväl om idéer som liberalismen, om förändrad samhällsstruktur, urbanisering och industrialisering, som om tro, religion och kyrkostrukturer. Förändringarna avspeglas i den svenska lagstiftningen. Sverige hade i princip fungerat som en luthersk enhetsstat fram till industrialismens inträde. Men under 1800-talet skedde en samhällsomvandling där några av de viktiga inslagen var det laga skiftet 1827 som bröt upp den kollektiva sockenkaraktären, folkökningen och urbaniseringen. Skifteslagstiftningen fick sin efterföljare i städerna genom upplösandet av skråväsendet 1846. Politisk och social liberalism växte fram som resultat dels av samhälls- och klassomvandlingen, dels av fattigdom och missbruk. Nykterhetsrörelsen tog fart med Peter Wieselgren som centralgestalt. Vid 1800-talets mitt ökade rotlösheten i samhället genom enhets- och sockensamhällets upplösning,

misär och bostadsbrist, urbanisering och industrialisering. Byggandet av bönhus tog fart efter upphävandet av konventikelplakatet 1858. Även andra delar av religionslagstiftningen förändrades: 1855 avskaffades kyrkoplikten, 1859 upplöstes sockenbandet för nattvardsfirande, 1860 avskaffades, genom den nya religionsfrihetslagen, landsförvisning vid avfall från evangelisk-luthersk lära, 1864 avskaffades nattvardstvänget och 1873 kom en ny dissenterlagstiftning.³¹

I detta sammanhang är det av vikt vilka ord och beteckningar som användes. Lagstiftningen som från 1873 gjorde det möjligt att lämna SvK kallades alltså för dissenterlag. Ordet betyder personer med avvikande uppfattning i religiösa frågor.³² I resonemangen kring detta talades om "främmande kristna trosbekännelser" och förutsättningen för utträdet var att man samtidigt gick in i något av de "godkända" dissentersamfundet.³³

Denna hållning skapade vissa förutsättningar för att lämna SvK som gjorde att nästan hela den svenska frikyrkligheten stod kvar som formella medlemmar av SvK. Det var först med religionsfrihetslagstiftningen 1952 som det i praktiken blev möjligt för en vanlig frikyrkomedlem att gå ur SvK.³⁴ Denna nya lag var en fortsättning på regeringsformen 1809 §16 och 1860 och 1873 års dissenterlagar. Nu blev det fritt att lämna SvK. Två saker kan här konstateras. Det första är att religionsfrihetslagstiftningen kom att få en betoning på negativ religionsfrihet, d.v.s. möjligheten till frihet från religion. Där tidigare lagstiftning, om än begränsat, syftat till frihet till religion blev effekten av den nya lagen frihet från religion. Det andra är att medan Lewi Pethrus uppmanade pingstvännerna att stå kvar som medlemmar kom de övriga frikyrkliga företrädarna 1952 med "en försiktigt formulerad rekommendation till frikyrkofolket att gå ur Svenska Kyrkan".³⁵

Flera av de framväxande frikyrkorörelserna var tydligt kongregationalistiska, dvs. de utgick från den lokala församlingen i tänkandet kringstruktur och samfund. Tydligast i denna riktning var baptisterna som till en början avfärdade alla nivåer över den lokala församlingen. Baptismen betonade här

---

31 Bexell 2003, s. 198ff; Tergel 1988, s. 398ff; Gustafsson 1983, s. 172ff; Lindberg 1985, s. 25ff.

32 SAOB.se, sökord, "dissenter".

33 Bexell 2003, s. 96.

34 Brohed 2005, s. 255ff.

35 Brohed 2005, s. 258f.

två parallella perspektiv, dels friheten för den lokala församlingen när det gällde samfundsstruktur, dels frihet från statlig inblandning i församlingens liv och angelägenheter. Den senare frågan kom att bli en viktig princip när det gällde förhållandet mellan kyrka och stat. Den tidigare frågan kom att få en växlande behandling där det inledande avståndstagandet från strukturell samordning stegvis byttes mot en visserligen kongregationalistisk men ändå relativt centralt styrt samfund.

Pingströrelsen växte fram mitt i denna smältdegel av förändring dels som en väckelserörelse inom baptistsamfundet, dels som en väckelserörelse, parallell med unglyrkörörelsen, med överkonfessionella drag och dessutom som en väckelserörelse inom SvK i ett Sverige där i princip alla var medlemmar inom SvK. Denna bakgrund påverkar i allra högsta grad Pingströrelsens förhållningssätt till frågan om dubbelt medlemskap.

Bärande beståndsdelar i Pingströrelsens ecklesiologi

Vad tänkte då pingstvännerna kring församlingen och vilka var de bärande dragen i Pingströrelsens ecklesiologi? Här tecknas inte hela bilden av Pingströrelsens ecklesiologi utan fokus ligger på de delar som har bäring på frågan om dubbelt medlemskap.

Att återskapa det bibliska idealet

Det första som kan konstateras när det gäller Pingströrelsens syn på församlingen, och på hela det teologiska tänkandet för övrigt, är vad som skulle kunna kallas en biblicistisk restorationism. Ambitionen att återvända till det bibliska idealet delades med stora delar av den samtida svenska kristenheten. Inom Pingströrelsen förstärktes detta av en långt driven restorationism som gav legitimitet åt allt som uppfattades som bibliskt och som kategoriskt underkände allt som uppfattades inte ha direkt bibelstöd. Detta förhållningssätt innebar både ett erkännande och ett underkännande av andra religiösa rörelser. Erkännandet byggde på att teologiska föregångare hade bidragit till att återvända till det bibliska idealet. Exempel här kan vara reformationens betoning av tro och nåd, metodismens betoning av livsförvandling och helgelse, 1800-talsväckelsernas betoning av helande och mission. Underkännandet byggde på att dessa föregångare ändå inte till fullo återskapat den bibliska mönsterbilden. Pingströrelsen såg på sitt förhållande till andra kyrkor utifrån detta restorationistiska paradigm och detta måste finnas med som en dimension i resonemanget kring Pingströrelsens syn på det dubbla medlemskapet, särskilt som just den restorationistiska synen på

församlingen och dess organisationsform kom att bli en paraddogm inom Pingströrelsen.³⁶

Utvecklingen av den fria bibliska församlingen

Pingstväckelsens ursprungliga vision var överkonfessionell och hade ambitionen att beröra alla olika kyrkor och församlingar. Ganska snart blev det dock inom baptistiska kretsar som den hade sin huvudsakliga jordmån. Två skeenden blir då viktiga att kommentera. Det första handlar om den strukturella omdaning som Baptistsamfundet var inne i vid tiden för Pingströrelsens framväxt. Från att ha varit radikalt kongregationalistiskt med avvisande av varje form av samfundsstruktur antog Baptistsamfundet under 1900-talets första decennier en allt mer organiserad form. Den framväxande Pingströrelsen kunde alltså, med sitt avståndstagande till samfundsorganisation, framstå som mer trogen det ursprungliga baptistiska friförsamlingsidealet. Det andra skeendet handlade om efterdyningarna av Filadelfiaförsamlingens i Stockholm uteslutning ur Baptistsamfundet 1913.

Dessa båda skeenden tillsammans med en biblicistisk restorationism blev grunden för den radikala kongregationalism som inom Pingströrelsen kom att formuleras som läran om den fria bibliska församlingen. Uppfattningen var att bara samfundsfria församlingar kunde vara bibliska och att det därför bara var Pingströrelsens församlingar som kunde betraktas som bibliska församlingar. Det tydligaste uttrycket för denna utveckling var manifestet som publicerades i *Evangelii Härold* 1919 där man definitivt tog avstånd för samfundsbildningar. Pingströrelsens uttalade hållning kan beskrivas som en radikal kongregationalism med tydligt avståndstagande från varje typ av samfundsstruktur. Motiveringarna till detta var flera. För det första kunde man inte finna samfund i Bibeln varför samfundsorganisationer betraktades som obibliska. Dessutom menade man att det begränsade den lokala församlingens både frihet och effektivitet.³⁷

Framväxten av den informella samfundsstrukturen

Trots det uttalade avståndstagandet till samfundsorganisation är det uppenbart att Pingströrelsen redan under 1910-talet hade alla väsentliga samfundsfunktioner, om än på informell grund. Under den samfundsfria retoriken växte en informell, mycket stark och relativt hierarkisk organisation fram som skulle kunna kallas karismatiskt episkopal. Denna bars upp av några helt

---

³⁶ Josefsson 2005, s. 97ff; 363ff.

³⁷ Struble 1982; Josefsson 2005, s. 97ff.

avgörande inslag. För det första var den helt informell och kunde i varje läge förnekas, många var nog dessutom omedvetna om denna struktur. För det andra gav den det predikande "prästerskapet" en betydande maktställning som ledde till att pastorsrollen inom Pingströrelsen fick en mycket stark ställning. För det tredje formerades makt i en episkopal struktur där den lokale pastorn ingick i ett regionalt nätverk med informella regionala ledare, i regel föreståndaren i den ledande församlingen i regionen. Lewi Pethrus, som föreståndare i den ledande församlingen i landet, blev den självskrivne samfundsledaren och ärkebiskopen. För det fjärde innebar den informella strukturen att det inte fanns några gränser att förhålla sig till utan enda sättet att tillhöra Pingströrelsen var att ta aktiv del i gemenskapen och i allt väsentligt hålla med.

Hela denna struktur har betydelse för frågan om det dubbla medlemskapet på minst två viktiga sätt. För det första ingick inte pingstvännerna i något samfund eller kyrka som kunde uppfattas stå som en parallell organisation vid sidan av SvK. Den enskilde pingstvännen kunde, lättare än personer med annan samfundstillhörighet, vara medlem i sin lokala församling och i den nationella SvK utan att detta uppfattades som ett konkurrensförhållande. För det andra innebar den informella episkopala strukturen att Pethrus uttalanden fick mycket stort genomslag.³⁸

Den rena troende församlingen

Pingströrelsens tro och liv präglades i hög grad av ett pietistiskt tänkande. Detta visar sig inte minst i synen på församlingen. Den pietistiska betoningen av personlig tro, omvändelse och livsföring var en självklarhet i Pingströrelsens ekklesiologi. Församlingen skulle utgöras av troende och döpta och nominellt medlemskap avvisades som ickemedlemskap. Till detta kom betoningen på den rena församlingen. Om ingången till församlingen förutsatte tro, omvändelse och dop, så förutsatte livet i församlingen helgelse och en livsföring som låg i linje med församlingens moraluppfattning. I likhet med det flesta andra frikyrkoförsamlingar, även många ickereligiösa delar av det samtida civila samhället, praktiserade pingstförsamlingarna uteslutning av personer som man uppfattade inte levde upp till de gemensamma normerna.³⁹ Församlingen skulle alltså bestå enbart av människor som var aktivt troende med en tillräckligt acceptabel

---

38 Bergsten 1993; Josefsson 2005, s.104; Petursson 1990, s. 205ff.

39 Kennerberg 1996.

livsföring. Pingstvännerna talade om detta som den rena församlingen.⁴⁰

Detta innebär att för pingstvännerna var medlemskapet i den lokala pingstförsamlingen och medlemskapet i SvK två helt olika saker. Utifrån den drivna synen på församlingen är det mycket svårt att tänka sig att pingstvännerna uppfattade sitt medlemskap i SvK som ett församlingsmedlemskap.

Synen på Svenska kyrkan

I diskussionen kring pingstvännernas dubbla medlemskap är det avgörande hur man såg på den egna församlingen men även viktigt hur man betraktade SvK. Det första vi kan konstatera är att evangeliskt-luthersk kristendomsuppfattning var vid denna tid att betrakta som religiös normalitet. Sverige hade under sekler varit en luthersk enhetskultur. Enda vägen att lämna SvK var ett gå över till ett främmande trossamfund. Den som under början av 1900-talet inte tillhörde SvK betraktades med misstänksamhet som främmande.⁴¹

Pingströrelsen var en del av detta kulturklimat och på flera sätt särskilt utsatt. Pingströrelsen kunde med visst fog betraktas som en osvensk företeelse genom sina internationella kontakter och förgreningar. Dessutom granskades Pingströrelsens religiösa uttryck av både Medicinalstyrelsen och rättsväsendet. Pingströrelsen betraktades som främmande och därmed potentiellt som farlig. Ett av Pingströrelsens svar på detta var hänvisningen till evangelisk-luthersk normalitet. Församlingsstadgar kunde, som i fallet Filadelfia i Stockholm, inledas med hänvisning till att man var en grupp evangeliskt-lutherskt troende. Detta ska inte betraktas som en teologisk utsaga utan snarare som en sociologisk försäkran om normalitet.

Detta innebar att pingstvännerna hade en dubbel förankring i SvKs evangelisk-lutherska kontext, dels som medlemmar i SvK, dels som medlemmar i den lokala pingstförsamlingen som i många fall talade om sig själv som evangelisk-luthersk. Trots denna förankring är det mycket svårt att se att pingstvännerna skulle ha betraktat SvK som församling i egentlig mening. För det första var Pingströrelsen inte luthersk i sin kristendomsuppfattning och i synnerhet inte gällande synen på församlingen. För det andra tog man på teologiskt pietistiska grunder bestämt avstånd från nominellt medlemskap. Det fanns inget generellt avståndstagande från

---

40 Josefsson 2005. S. 104ff.

41 Werner 1996; Josefsson 2005, s. 380ff.

lutherskt troende men SvKs församlingssyn och organisation var helt enkelt inte möjlig för pingstvännen att acceptera som grund för församling.

En av dem som tydligast uttrycker detta är Henning Thulin, en av Pingströrelsens framträdande teologer och f.d. präst i SvK. Han bejakar vikten av SvKs roll i Sverige och den ärliga tron hos många medlemmar och ledare inom SvK. Däremot avfärdar han SvKs ecklesiologi och organisation, främst folkkyrkotanken, som församlingsbegrepp. Han menar att SvK kan vara en god väg för att upprätthålla en kristen kultur men inte för att bygga en kristen församling.⁴²

Detta innebär att pingstvännerna inte betraktade medlemskapet i SvK som ett församlingsmedlemskap. Däremot var man i högsta grad villig att försvara SvKs roll som kristen kulturbärare. När Pingströrelsen växte fram i början av 1900-talet var frågorna om Sverige som kristet land och SvK som kristen kulturbärare underordnade. Då var fokus riktat mot att forma den egna teologiska identiteten och att värna möjligheten att ge uttryck för den egna spiritualiteten. Fram på 1940-talet hade Pingströrelsen vuxit till en religiös maktfaktor i det svenska samhället samtidigt som man uppfattade att viktiga kristna samhällsvärden var hotade. Det är vid denna tid som diskussionerna inom Pingströrelsen om den svenska kristna kulturen tar fart. I bevarandet av en kristen samhällsmoral motverkas sekularisering genom lagstiftning, skolväsende och kulturkonservativ samhällsdebatt. Men det var även viktigt att värna en hög moralisk standard i de lokala församlingarna och hos de enskilda medlemmarna. Pethrus betonar detta i boken *Idag lek imorgon tårar* från 1943. I detta uppdrag betonades vikten av SvKs roll som kristen kulturbärare. Pethrus skiljer mellan inre och yttre kristendom eller med Carl-Gustaf Carlssons ord "det egentligt kristna å ena sidan och kristendomens verkningshistoria å den andra".⁴³ Det förra handlar om frälsning och det är inom denna sfär det är aktuellt att i egentlig mening tala om församling. Det senare handlar om kultur, samhällsmoral och traditioner och i det avseendet uppfattas SvK ha en avgörande roll. Sverige borde vara och förbli en kristen stat i fråga om lagar, kultur och tradition. Detta är en normativ politisk uppfattning som inte ska förväxlas med synen på församlingen och SvK som en kyrka i ecklesiologisk mening. Detta leder för pingstvännerna till viljan att bevara statskyrkan och till att man uppmanar varandra att stanna som medlemmar i SvK.⁴⁴

---

42 Thulin 1944, s 7–18.

43 Carlsson 1990, s. 161.

44 Sahlberg 1977, s. 131; Carlsson 1990, s. 161ff.

Sammanfattningsvis kan alltså sägas att pingstvännerna både avfärdade och bejakade SvK. Man avfärdade den som församling men bejakade den som kristen kulturbärare.

Pingströrelsen som väckelserörelse inom Svenska kyrkan

Det som kanske mer än något annat påverkat pingstvännernas ställningstagande i denna fråga är uttalandet från Lewi Pethrus att Pingströrelsen är en väckelserörelse inom SvK. Detta uttalande fälldes 1946 i samband med att Stockholms stifts förste biskop, Manfred Björkquist, besökte Filadelfiakyrkan. Pethrus påstående måste sättas in i sitt sammanhang för att bli begripligt.

Sammanhanget för detta uttalande har två viktiga dimensioner. Den första handlar om samhällsläget och den andra handlar om de konkreta relationerna när Pethrus och Björkquist möttes. 1946 hade Sverige ännu ingen egentlig religionsfrihet. Den gällande lagstiftningen är 1800-talets dissenterlagstiftning. Utifrån detta är det aldrig frågan om att inte tillhöra SvK utan bara på vilket sätt som detta medlemskap ska betraktas. Pethrus vill att Pingströrelsen ska betraktas som en väckelserörelse. Dessutom uppfattar Pingströrelsen en betydande moralupplösning. Detta är en av orsakerna till att Pingströrelsen startade tidningen Dagen 1945. Ett annat uttryck för viljan att motverka moralupplösningen var initiativet att bilda föreningen Kristet Samhällsansvar som togs av Pethrus och Skarabiskopen Sven Danell. Många pingstvännar med Pethrus i spetsen betraktade i detta sammanhang SvK som en viktig kraft mot moralupplösningen i samhället.

Den andra dimensionen av sammanhang handlar om de personliga relationerna i mötet. Manfred Björkquist var ganska nytillträdd som Stockholms stifts förste biskop. Han var jämnårig med Pethrus och var en av de främsta ledarna för unglyrkörörelsen i Sverige och hade byggt upp Sigtunastiftelsen. De var samma andas barn och brann båda för att bevara kristendomens ställning i Sverige även om deras tillvägagångssätt var olika. Till detta kom att Manfreds Björkquists bror Curt Björkquist var ledande inom Pingströrelsens omfattande förlagsverksamhet och medlem i Filadelfiaförsamlingen. Manfred Björkquist var på biskopsvisitation i den närbelägna Matteusförsamlingen och vid detta tillfälle besöktes även Filadelfiakyrkan. Vid sidan av den respekt som Pethrus uttryckligen hade för SvKs roll är det även möjligt att betrakta uttalandet som ett uttryck för aktning för ett respekterat ämbete och som en typ av artighetsfras. Pingströrelsen i allmänhet och Pethrus i synnerhet präglades av en relativt

långtgående pragmatisk hållning som också kan vara en del av sammanhanget för detta uttalande.

Nu var inte detta uttalande taget ur luften som en stundens ingivelse. Låt oss än en gång påminna om det självklara i att vara medlem av SvK vid denna tid. Detta var även i början av det kalla kriget och redan hade rapporter kommit till de svenska pingstvännerna om utsattheten för pingstvännen i andra delar av Europa, främst i Baltikum. Informella samtal hade förts inom Pingströrelsen om hur man skulle förbereda sig för om liknande situation skulle uppstå i Sverige. Ett av förslagen var att inleda samtal med SvK om att få bli officiellt erkänd som del av statskyrkan. Om något sådant samtal någonsin kom till stånd är oklart. Däremot visar detta att tanken på att framstå som en mer uttalat officiell gren av SvK fanns inom Pingströrelsen och i synnerhet inom Filadelfiaförsamlingen i Stockholm.⁴⁵

När Pingströrelsen ett drygt halvsekel senare ska förhålla sig dels till Pethrus uttalande, dels till det fortsatta utbredda bruket av dubbelt medlemskap är det av vikt att förstå uttalandets receptionshistoria. För det första verkar detta vara en ståndpunkt som Petrus håller fast vid. Själva uttrycket om Pingströrelsen som en väckelserörelse inom SvK är inte vanligt förekommande i hans texter. Däremot fortsätter han att betona vikten av SvK som en kristen kulturbärare och därav följer en uppmaning till pingstvännerna att stå kvar som medlemmar. För det andra verkar både ståndpunkten och uttalandet ha fått fäste i den allmänna pingstmentaliteten. Två tydliga exempel på detta är uttalanden från två personer i offentlig ställning med förankring inom Pingströrelsen. Det första är Inger Davidsson som tillträdde som civil- och kyrkominister i den borgliga regeringen 1991. Hon talar om sin förankring i Pingströrelsen och använder sig av Pethrus uttalande om Pingströrelsen som väckelserörelse inom SvK.⁴⁶ Det andra exemplet är Conny Brännberg, riksdagsman för KD, ordf. i Pingstförsamlingen i Skövde och 2009 invald i kyrkofullmäktige. När han får frågan om förhållandet mellan Pingströrelsen och SvK med anledning av hans dubbla religiösa lojaliteter hänvisar även han till Pethrus uttalande och säger: "Min grundsyn är att pingst är en väckelserörelse inom Svenska kyrkan".⁴⁷

Vad innebär det då att många pingstvännen har dubbelt medlemskap och hur ska vi tolka effekten av Pethrus uttalande? För det första måste

---

45 Carlsson, 1992, s. 31f.

46 Carlsson 1992, s. 31.

47 Dagen 2009-11-19.

detta ses som en bekräftelse på Pethrus mycket starka ställning och att hans uttalanden fortfarande har betydande bärighet. För det andra kan detta ses som genomslag för Pingströrelsens väckelseideal. Ska man ändå tillhöra SvK så vill man göra det som en väckelsekraft. För det tredje måste man förstå att när uttalandet fälldes så fanns ännu inte religionsfrihetslagstiftningen. Pingströrelsen hade format sin självförståelse utifrån den gällande lagstiftningen och uttalandets fortsatta giltighet kan ses som kvardröjande effekter av tidigare lagstiftning.

Utöver detta måste man räkna med att uttalandets genomslag bygger på att pingstvännerna delar uppfattningen. Hur ska vi i detta fall då betrakta pingstvännernas syn på SvK? Jag menar att Pethrus hållning bygger på både erkännande och underkännande av SvK. Erkännandet är genuint menat när det gäller Svenska kyrkan som politiskt organiserad kraft för att upprätthålla en svensk kristen kultur. I takt med att denna kristna kultur uppfattas som hotad förstärks vikten av SvK som kristen kulturbärare. Till detta kommer en, visserligen ambivalent, men ändå uttalad vilja från Pingströrelsen att finnas mitt i och påverka det svenska samhället. Detta bekräftas av initiativ inom både media och politik.⁴⁸ SvK uppfattades av Pethrus och Pingströrelsen som en viktig partner i kampen mot sekularisering och moralupplösning.

Parallellt med detta genuina erkännande finns ett närmast totalt underkännande av SvK som församling. Det blir en tydlig konsekvens av Pingströrelsens syn på vad en församling är. Det innebär inte att Pethrus underkänner ärligt troende inom SvK men att organisationsformen inte ska uppfattas som en församling. I samband med den nya religionsfrihetslagstiftningen i början på 1950-talet uttrycker han detta tydligt i en ledare i tidningen Dagen: "de som nu av bibliska skäl lämnar kyrkan betraktar förmodligen kyrkan som en församling i nytestamentlig mening. Det är av det skälet de då lämnar den att de inte kan tillhöra två kristna församlingar. Men det torde vara få även bland prästerna som betraktar hela svenska folket som en Guds församling. De har väl istället den uppfattningen att de troendes skara bland kyrkfolket är den verkliga kristna församlingen. På så sätt ter sig föreningen mellan kyrka och stat snarare som en politisk än som en religiös fråga. Om man gör detta riktigt klart för sig, så bör det bli mycket enklare att ta ståndpunkt till denna sak".⁴⁹

Ytterligare ett halvt sekel senare förändras bilden igen genom ny lagstiftning. År 2000 upplöstes de formella banden mellan SvK och staten och

---

48 Sahlberg 1977.

49 Pethrus 1954, s 331 (ledare i Dagen 510925).

hela tanken på dikotomin mellan statskyrka och frikyrka måste omförhandlas. Argumentationen kring stödmedlemskap för SvKs kulturbärande funktion kan fortfarande gälla däremot blir det svårare med den nya lagstiftningen att hävda att SvK är en icke-församling.

Till detta kommer att den nya lagen för trossamfund även gäller för Pingströrelsen. Detta innebär en ny möjlighet för Pingströrelsen, pingstförsamlingar och pingstvännen att låta kyrkoavgiften via skattsedeln gå till pingstförsamlingen i stället för SvK. Allt fler pingstförsamlingar väljer att bli medlemmar i trossamfundet Pingst och vissa uppmanar sina medlemmar att gå ur SvK för att istället låta kyrkoavgiften gå till den egna pingstförsamlingen. Det är uppenbart, enligt statistiken, att andelen pingstvännen som låter kyrkoavgiften gå till en pingstförsamling ökar om än svagt. Under de senaste åren har ökningen varit några hundra personer per år och uppgår 2011 till 5200, knappt 7 % av pingströrelsens medlemmar.⁵⁰ Om dessa personer samtidigt lämnar SvK är inte fastställt men troligt. Utifrån detta är det rimligt att tro att andelen pingstvännen som samtidigt är medlemmar i SvK kommer att minska och det är även troligt att många av dessa kommer att genomföra denna förändring snarare som ett uttryck för ekonomisk pragmatism än för ecklesiologisk reflektion. Denna troliga förändring skulle vara ett intressant fält för en empirisk studie, idag har vi inte material för bestämda uttalanden i frågan.

Till denna yttre förändring finns en inre förändring inom Pingströrelsen som handlar om synen på församlingen i allmänhet och på förhållandet mellan Pingströrelsens församlingssyn och ekumenik i synnerhet. Pingströrelsens tidigare exklusiva självuppfattning om att endast den samfundsfria församlingen var biblisk och att alla andra i denna mening var obibliska har idag kraftigt nedtonats. Det innebär att det tidigare totala underkännandet av SvK som församling idag förmodligen är relativt sällsynt. I takt med att ecklesiologi och självuppfattning omprövas förändras även bilden av de andra. Den ursprungliga motiveringen som byggde på att SvK visserligen var en viktig kristen kulturbärare men inte någon egentlig kristen församling måste alltså omprövas i ljuset av Pingströrelsens egen ecklesiologiska reflektion och de nutida ekumeniska relationerna.

Sammanfattning

Det är en allmän uppfattning att pingstvännerna i hög grad är medlemmar i SvK vid sidan av sitt medlemskap i en pingstförsamling. En viktig förklaring

---

50 Uppgift i mail till författaren från Pingst arkiv och forskning, 2011-08-10.

till detta ligger i resonemanget om Pingströrelsen som en väckelserörelse inom SvK. Det uttalandet av Lewi Pethrus från 1946 har fortsatt betydelse för pingstvänners ställningstagande. Uttalandet måste förstås i sitt sammanhang och här är det flera olika aspekter som samspelar: Pingströrelsen var, och vill fortsatt vara, en väckelserörelse med uttalade överkonfessionella drag. Uttalandet fällt vid en tid (1946) då det fortvarande egentligen inte var möjligt att lämna SvK och därför var nästan alla svenskar vid denna tid en del av SvK. Pingstvännerna oroade sig dessutom för framtida förtryck utifrån skeendet i Europa och det framväxande kalla kriget. Däremot är det Pingströrelsens dubbla syn på SvK som är den avgörande frågan för att förstå uttalandet. SvK uppfattades som en avgörande kraft för att bevara en svensk kristen kultur i en tid av moraliskt och religiöst förfall. Att vara medlem i och samverka med SvK i denna kulturbärande funktion uppfattades både som rätt och viktigt. I denna mening fanns inom Pingströrelsen ett genuint erkännande av SvK. I förutsättningen låg samtidigt att man inte uppfattade SvK som en församling i egentlig mening och att det därför aldrig var tal om ett dubbelt församlingsmedlemskap. Under de senaste åren har två viktiga förändringar skett som problematiserar Pingströrelsens tidigare motiveringar. Det första är den förändrade lagstiftningen om trossamfund från sekelskiftet 2000. Det andra är förändringar i Pingströrelsens ecklesiologiska självförståelse. Båda dessa förändringar kräver en fördjupad reflektion över förhållandet mellan Pingströrelsen och SvK. Förhoppningsvis kan en sådan ske snarare med ecklesiologiska utgångspunkter än ekonomisk-pragmatiska.

Referenslista

Bergsten, Torsten, 1993, "Samfundsmedvetande och kongregationalism i svensk frikyrklighet", i *Kyrkohistorisk årskrift 1993*, s. 131–150.

Bexell, Oloph, 2003, *Sveriges kyrkohistoria. Folkväckelsen och kyrkoförnyelsens tid*, (Band 7 i serien *Sveriges kyrkohistoria*), Verbum, Stockholm.

Brohed, Ingemar, 2005, *Sveriges kyrkohistoria. Folkväckelsen och kyrkoförnyelsens tid*, (Band 8 i serien *Sveriges kyrkohistoria*), Verbum, Stockholm.

Carlsson, Bertil, 1992, "Är pingströrelsen en väckelserörelse inom Svenska kyrkan" i *Tro och liv* 92:1, s. 31–32.

Carlsson, Carl-Gustav, 1990, *Människan, sambället och Gud: Grunddrag i Lewi Pethrus kristendomsuppfattning*, (Studia Theologica Lundensia 44), Lund University press, Lund.

Dagen 2009-11-19.

Gustafsson, Berndt, 1983, *Svensk Kyrkohistoria*, Bokförlaget Plus Ultra, Helsingborg.

Josefsson, Ulrik, 2005, *Liv och över nog: Den tidiga pingströrelsens spiritualitet*, (Bibliotheca theologiae practicae 77), Artos, Skellefteå.

Kennerberg, Owe, 1996, *Innanför eller utanför. En studie av församlingstukten i nio svenska frikyrkoförsamlingar*, Libris, Örebro.

Lindberg, Alf, 1985, *Väckelse Frikyrkligbet Pingströrelse*, Pingstskolornas skriftserie, Ekerö.

Pethrus, Lewi, 1954, *Lewi Pethrus som ledarskribent*, Förlaget Filadelfia, Stockholm.

Pétusson, Pétur, 1990, *Från väckelse till samfund. Svensk pingstmission på öarna i Nordatlanten*, (Bibliotheca Historico-Ecclesiastica Lundensis 22), Lund University Press, Lund.

Sahlberg, Carl-Erik, 1977, *Pingströrelsen och tidningen Dagen: från sekt till kristet sambälle 1907-63*, (Svenska kyrkohistoriska föreningen, II nr 26), Uppsala.

Struble, Rhode, 1982, *Den samfundsfria församlingen och de karismatiska gåvorna och tjänsterna. Den svenska pingströrelsens församlingssyn 1907-1947*, (Bibliotheca Historico-Ecclesiastica Lundensis XI), Almqvist & Wiksell International, Stockholm.

Thulin, Henning, 1944, *Kring kyrkan och pingstväckelsen*, Förlaget Filadelfia, Stockholm.

Werner, Yvonne Maria, 1996, "Svenskhet och katolicism — Ett komplicerat förhållande", i *Signum* nr 8 1996, s. 250-255.

Kajsa Ahlstrand: Kommentar

Ulrik Josefsson gör en nyttig genomgång av Pingströrelsens syn på pingstvänners medlemskap i Svenska kyrkan under 1900-talet. Han visar hur en närmast självklar tillhörighet till Svenska kyrkan vid 2000-talets början har blivit till en problematisk ecklesiologisk ståndpunkt: kan man med bevarad integritet tillhöra två samfund med så olika teologier om församlingen? Är det inte bristande respekt mot Svenska kyrkan som trossamfund att stå kvar som medlem om man har sin primära gudstjänstgemenskap och sitt primära engagemang i en pingstförsamling?

I mitt svar till Ulrik ifrågasätter jag inte alls att man kan komma till slutsatsen att man behöver välja vilken kyrka man vill tillhöra. Jag vill emellertid problematisera ytterligare genom att aktualisera möjligheten att på ett medvetet sätt välja att tillhöra mer än en kyrka. I vår tid talar man ibland om "religiös flerspråkighet" vilket innebär att man räknar tillhörighet till mer än en religiös tradition. Det kan vara personer som på ett genomtänkt sätt räknar sig både som kristna och buddhister eller personer som vuxit upp i en familj där den ena föräldern är kristen och den andra jude eller muslim. Det kan i det senare fallet bli som för den lille pojken som sa "på sommaren när vi är hos farmor i Marocko är jag muslim och på julen när vi är hos mormor i Malmö är jag kristen". Det hela var ganska enkelt för honom: hos farmor åt man couscous och lammgryta och gick till moskén, hos mormor åt man julskinka och pepparkakor och gick till kyrkan. När vuxna människor väljer religiös tillhörighet innebär det ofta att barnen också får del av de vuxnas val. Om de två personer som står barnet närmast har olika religion så kan det innebära svårigheter men behöver inte alls göra det. Det kan lika gärna betyda att man får tillgång till två traditioner: fler dofter, berättelser och sätt att be.

På ett liknande sätt, bara ännu lättare, kan man motivera möjligheten att tillhöra mer än en kyrka. Om vi tar fallet med Svenska kyrkan och Pingströrelsen skulle man kunna resonera så här:

I Svenska kyrkan uppskattar jag den liturgiska kontinuiteten, den teologiska problematiseringen och de låga trösklarna. I Pingströrelsen uppskattar jag det starka engagemanget, utrymmet för människor med olika bakgrund och erfarenheter och den lilla församlingen där man ser och bryr sig om varandra. Inget av detta är jag beredd att ge upp. Min vanliga söndagsgemenskap är i min pingstförsamling, men någon gång emellanåt vill jag också kunna gå in i en katedral och vara med om en liturgiskt strukturerad gudstjänst och känna att detta är också min kyrka.

Teologi är inte ideologi och det är möjligt att med bevarad integritet tillhöra mer än en kyrka. Men det är också möjligt att respektera och uppskatta en kyrka som man själv inte tillhör.

Kapitel 3. Jonas Ideström: Ööverbinnerlig i världen — ecklesiologiska reflektioner kring skriften *Församlingen*

Vilka är vi? Frågan går som en röd tråd från det judiska folkets historia och självförståelse och in i den tidiga kyrkan som vi möter i Nya testamentet. De bibliska vittnesbörden om Guds uppenbarelse har en kollektiv dimension. Gud kallar ett folk. Den kristna tron har i grunden en social dimension och den enskildes tro kan inte förstås skild från gemenskapen av troende. I olika tider och sammanhang har frågan om kyrkans och församlingens identitet formulerats i förhållande till särskilda frågor och utmaningar. Skriften *Församlingen* är ett samtida exempel på hur en församlingens och kyrkans teologi kan formuleras idag. Skriften har publicerats inom ramen för det Teologiska nätverket inom Pingströrelsen. Vad är det för förståelse av församlingen och kyrkan som formuleras? Det är en ecklesiologisk fråga.

Ecklesiologin är det område inom teologin som fokuserar på frågor som rör den kristna trons sociala dimensioner. Utifrån ett ecklesiologiskt perspektiv kan man studera vad det är för förståelse av att vara kyrka som framträder i texter, praktiker och andra uttryck som församlingar och kyrkor tar sig. I den här texten vill jag dels analysera vad det är för ecklesiologi som skriften *Församlingen ger* uttryck för, dels kortfattat diskutera det som analysen ger vid handen.

Skriften *Församlingen* är tunn men innehållsrik. I texten finns många bilder och beskrivningar av kyrkan och dess identitet. I analysen har jag valt att försöka synliggöra några viktiga ecklesiologiska konturer i den helhetsbild som framträder. Den fråga som har varit vägledande för min analys är: Vilken roll spelar församlingen och kyrkan i den treenige Gudens frälsningsgärningar i den bild av kyrkan och församlingen som framträder i skriften *Församlingen*?

Syftet med skriften är enligt författarna att "... sammanfatta några av grunddragen i *visionen* av den *gemenskap* som tar form på *pingstdagen*".⁵¹ Den fråga man söker svar på är: "Vad säger bibeln om församlingen".⁵² Det är med andra ord den tidiga kyrkans vision om den kristna gemenskapen, så som den formuleras i Nya testamentets skrifter, som diskuteras i texten. Innehållet är strukturerat utifrån tre grundläggande frågor: "Vad är församlingen? [...] Vad gör församlingen? [...] Hur byggs församlingen efter Nya testamentets mönsterbild?"⁵³

Texten rymmer en mängd olika bilder och beskrivningar av kyrkan och församlingen⁵⁴. Bland annat dessa:

Guds stora hemlighet
En ny mänsklighet
Ett tecken... på en upprättad skapelse
Den nya skapelsen
Det nya Eden
Kristi kropp
Guds tempel
De heligas gemenskap
Sanningens pelares grundval
Guds eget folk
Preludiet till den nya mänskligheten
Kristus mitt ibland människorna.

Vad är det då för förståelse av förhållandet mellan Guds frälsningsgärningar och församlingen och kyrkan som framträder i dokumentet? "Församlingen är Guds hemlighet (*mysterion*) som blev synlig för att världen skulle få evangeliet och ondskan besegras"⁵⁵ skriver man. Citatet är av de tydligaste

---

51 Församlingen, s. 5 [min kursivering].

52 Församlingen, s. 5.

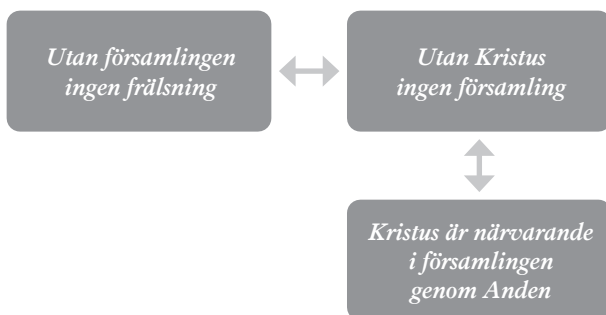
53 Församlingen, s. 6.

54 I skriften används orden församlingen och kyrkan synonymt även om församling är det ord som förekommer mest frekvent. Jag väljer också att använda orden synonymt vilket rimmar väl med hur det grekiska ordet *ekklesia* kan översättas med både församling och kyrka. Det är också värt att notera att ordparet församling och kyrka, i skriften *Församlingen* inte används för att göra en distinktion mellan den lokala och den globala gemenskapen vilket i andra sammanhang är vanligt. Församling kan i skriften både syfta på den lokala och den världsomspännande gemenskapen.

55 Församlingen, s. 17.

uttrycken för en förståelse av kyrkan och församlingen som en förutsättning för människors frälsning. Det är genom församlingen, skapad av Gud själv, som evangeliet blir tillgängligt för människor. Den församling och kyrka som beskrivs är i hög grad en synlig och konkret social kropp i världen och som sådan ett "tecken inför en hel värld på en upprättad skapelse".⁵⁶ Församlingen och kyrkan beskrivs som en eskatologisk verklighet redan här och nu som har med hela mänskligheten att göra. "Som Kristi kropp gör församlingen Kristus synlig i världen [...] Genom Andens närvaro och gåvor är hon Kristus mitt ibland människorna".⁵⁷ Guds frälsningsgärningar i världen förutsätter med andra ord församlingen enligt den ecklesiologi som framträder i dokumentet. Lite tillspetsat kan man uttrycka det som att utan församlingen och kyrkan ingen frälsning. Skulle man rent av kunna spetsa till det ytterligare? Utanför församlingen och kyrkan ingen frälsning. Ja, åtminstone i förlängningen av den ecklesiologi som formuleras.

Genom att så tydligt lyfta fram den kristna trons sociala dimensioner och samtidigt understryka att församlingen och kyrkan är en del i Guds hemlighet kan man fråga sig om det är möjligt att förstå frälsningen som något som kan ske utanför församlingen och kyrkan. Ett sådant resonemang behöver naturligtvis inte innebära att man säger att Gud inte finns utanför kyrkan. Men poängen är att Guds frälsande relation till människor genom Jesus Kristus förutsätter församlingen och kyrkan. Samtidigt förutsätter församlingen och kyrkan i sin tur Kristus. "Församlingen har sin identitet i Kristus och präglas av Jesu närvaro" och "församlingen är en förlängning av Jesu liv i världen".⁵⁸ Utan Kristus finns ingen församling och kyrka. Men även Anden utgör enligt resonemanget en förutsättning för församlingens existens och identitet. Det är genom den helige Ande som Kristus är närvarande i sin församling och kyrka. Sammanfattar man detta resonemang i ett schema ser det ut så här:

⁵⁶ Församlingen, s. 13.

⁵⁷ Församlingen, s. 19.

⁵⁸ Församlingen, s. 19.

Vad kan då ytterligare sägas om den ecklesiologi som kommer till uttryck i dokumentet? Hur formas den kristna församlingen och kyrkan? I ett textavsnitt sammanfattas det på följande sätt:

När församlingen firar gudstjänst byggs ett heligt tempel i Andens kraft. Det är Herrens närvaro, genom Anden och Ordet, i brödet och vinet på hans bord, som skapar den kristna församlingen och gör den till mänsklighetens hopp. Så blir församlingen den plats där livet mognar till Kristi likhet.⁵⁹

Här framgår det att gudstjänsten är en grundläggande identitetsskapande praktik. Utan gudstjänsten kan ingen församling existera. I och genom gudstjänstfirandet skapar Gud genom Anden ett heligt tempel. I citatet framgår det också tydligt att Gud är närvarande genom Ande och Ord och att denna närvaro får konkretion i och genom nattvardens gåvor: brödet och vinet. "En församling blir till när människor samlas, söndag efter söndag, för att fira Kristi död och uppståndelse".⁶⁰ Så skapas den kristna församlingen.

Genom att hänvisa till Apg.2:42–47, ett av de tidigaste vittnesbörden av hur kristna samlas till gudstjänst, fördjupas bilden ytterligare. I skildringen av gudstjänsten urskiljer man fyra källor ur vilka församlingen växer: ordet, diakonin, dopet och nattvarden.

Dopet har i relation till församlingens identitet en särskild ställning då det är genom dopet som människan förenas med Kristus. "Hon förenas med Kristus, döps 'in i honom', 'in i hans död'. Hon begravs med honom för att sedan 'leva i ett nytt liv, så som Kristus uppväcktes från de döda genom Faderns härlighet'".⁶¹ Dopet är med andra ord Guds sätt att inlemma den enskilda människan i församlingen, in i Kristi kropp.

För att ytterligare reflektera över den ecklesiologi som framträder i skriften skall jag introducera en modell som beskriver hur kyrkans identitet

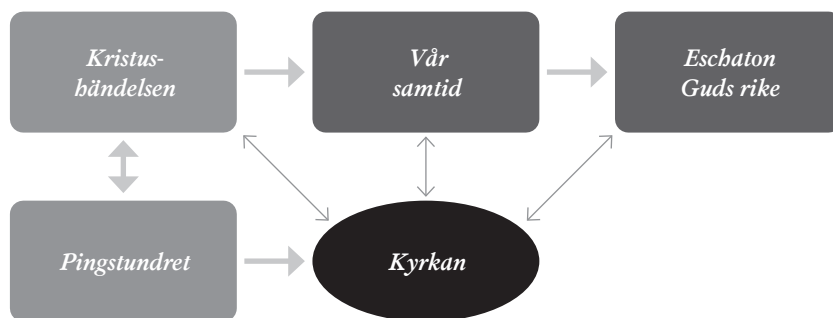
⁵⁹ Församlingen, s. 20.

⁶⁰ Församlingen, s. 43.

⁶¹ Församlingen, s. 25.

formas.⁶²

Kyrkans identitet

Modellen visar hur den konkreta kyrkans identitet formas utifrån tre dimensioner. Den första är en historisk dimension. Kyrkans identitet förutsätter Kristushändelsen, det vill säga uppenbarelsen i Jesus från Nasaret, hans liv, död och uppståndelse. Utan denna händelse i historien skulle kyrkan inte existera. Alla idag existerande kyrkor och församlingar måste på något sätt förhålla sig till denna händelse och hur den relaterar till deras identitet. Men den historiska dimensionen rymmer också det som har skett efter Kristi uppståndelse och himmelfärd fram till idag. Dagens kyrkor och församlingar har en historia och den utgör en väsentlig del av deras identitet.

Den historiska dimensionen måste sedan också kompletteras med kyrkans förhållande till sin egen samtid. Varje kyrka och församling existerar i ett socialt och kulturellt sammanhang. Liksom Jesu identitet förutsätter en geografisk plats och det sociala och kulturella sammanhang där han verkade kan vi inte förstå kyrkans identitet skild från sitt sammanhang. Lika lite som en enskild person är en isolerad ö är kyrkan en social kropp isolerad från andra sociala kroppar. Språk, kulturella uttryck, värderingar och sociala mönster präglar ofrånkomligen församlingen och kyrkan.

Den tredje dimensionen är den eskatologiska dimensionen. Kyrkans identitet bestäms inte enbart av det som *är* och det som *har varit*, utan

---

62 Modellen bygger på reflektioner kring kyrkans identitet som återfinns i min avhandling: *Lokal kyrklig identitet. En studie av implicit ecklesiologi med exemplet Svenska kyrkan i Flemingsberg*. Artos: Skellefteå. 2009.

också av det som kyrkan tror *ska ske*. Församlingens och kyrkans identitet bestäms också av vad hon strävar mot — den framtid som Gud redan har gjort närvarande i Kristus. Rörelsen mot framtiden är både en rörelse genom tiden men också en rörelse mot ett bestämt mål.

När man studerar vad det är för ecklesiologi som kommer till uttryck i en konkret församling eller i en text som *Församlingen* kan man se hur den förhåller sig till dessa tre dimensioner. För poängen med modellen är inte att alla församlingar eller kyrkor förstår sitt förhållande till dessa tre dimensioner på samma sätt. Istället kan modellen synliggöra viktiga ecklesiologiska skillnader mellan olika församlingars och kyrkors sätt att förstå sin egen identitet.

Hur förhåller sig då den ecklesiologi som kommer till uttryck i skriften *Församlingen* till denna modell? Innan jag svarar på frågan skall ytterligare en del i modellen kommenteras. Pingstundret som beskrivs i Apostlagärningarna är en avgörande och central händelse som länkar samman Kristushändelsen med församlingen och kyrkan. Hur man tolkar och förstår pingstundret i relation till församlingen och kyrkan är avgörande för hur man förstår kyrkans identitet i relation till samtliga tre dimensioner.

I *Församlingen* skriver man om pingstdagen att då “framträder församlingen i en stormvind från himlen [...] pingstens händelser är så omvälvande att de inleder en ny fas i mänsklighetens historia”.⁶³ Pingsten är enligt texten församlingens och kyrkans födelse.

Vad kan då sägas om den kyrka som beskrivs i *Församlingen*? Hur förhåller den sig till de tre dimensionerna? Bilden är inte entydig men det finns en tydlig tendens att beskriva en kyrka som i stor utsträckning redan är en del av framtiden. En kyrka som är framme och inte på väg. I relation till modellen kan man göra en distinktion mellan *future* och *realiserad* eskatologi där den tidigare betonar ett *ännu inte* medan den senare fokuserar på ett *redan här och nu*. Distinktionen handlar med andra ord om i vilken utsträckning Guds rike redan är realiserat och närvarande i vår egen tid eller inte. Den ecklesiologi som framträder i *Församlingen* beskriver en kyrka i och genom vilken framtiden redan är närvarande. Hon är det “nya Eden”. “Den gemenskap mellan människor som tar form i Nya testamentet, på andra sidan påskdagens uppståndelse, utgör en ny mänsklighet.”⁶⁴ Den församling och kyrka som beskrivs är “oövervinnerlig i världen”.⁶⁵ Spänningen mellan

---

63 Församlingen, s. 11.

64 Församlingen, s. 12.

65 Församlingen, s. 9.

nu och sedan finns i världen men inte på samma sätt i kyrkan. Snarare kan man beskriva det som att kyrkan genom att göra Guds framtid närvarande synliggör spänningen mellan nu och sedan för världen. Kyrkan blir och är ett tecken för världen.

Genom dopet har vi övergått från död till liv, från mörker till ljus. Vi har återinträtt i det förlorade paradiset. Varje gång vi firar gudstjänst befinner vi oss i den nya tiden, vi är ögonvittnen till något som ännu inte har inträffat: hela skapelsens helande och mänsklighetens upprättelse i Kristus.⁶⁶

Det skall understrykas att det i texten finns perspektiv som gör att bilden måste nyanseras något. I det här citatet antyds till exempel att det är i gudstjänsten som församlingen befinner sig i den nya tiden. Det talar för att det i någon mån även inom församlingen och kyrkan finns en spänning mellan nu och sedan. Men det perspektivet utvecklas inte på något framträdande sätt i texten.

Det råder ingen tvekan om att beskrivningen av församlingen och kyrkan i skriften *Församlingen* har biblisk förankring och att den ecklesiologi som framträder kan utmana både pingstförsamlingars och andra samfunds självförståelse på ett konstruktivt sätt. Men det finns också sådant i ecklesiologin som föranleder mer kritiska reflektioner. Jag vill nu avslutningsvis bidra med några reflektioner som får ses som ett bidrag in i det samtal som *Församlingen* också har bidragit till.

I den starka betoningen av församlingen som en form av realiserad eskatologi finns det tendenser till en idealiserad ecklesiologi. Det är inte en kropp märkt av korset vi möter utan en oöverbinnerlig och uppstående kropp. *Församlingen* är skriven för att "den ska inspirera och utmana till en fördjupad överlåtelse åt församlingsliv, i gudstjänst och gemenskap".⁶⁷ Den skall med andra ord hjälpa församlingar att reflektera över sin egen identitet och uppdrag. Den fråga jag ställer mig till skriften *Församlingen*, med alla de kvaliteter den har, är i vilken mån den hjälper församlingarna att reflektera över den komplicerade och mångtydiga verklighet som församlingen ofrånkomligen är.

En anledning till att den ecklesiologi som framträder tenderar att få idealiserande drag är att så mycket av materialet bygger på explicita ecklesiologiska beskrivningar i Nya testamentets brevlitteratur och Apostlagärningarna. Det vill säga uttalade och konkreta beskrivningar och karaktäriseringar av kyrkan som en social kropp. En intressant fråga är hur

---

66 *Församlingen*, s. 24.

67 *Församlingen*, s. 6.

ecklesiologin hade påverkats om man i större utsträckning hade laborerat med mer implicita ecklesiologiska föreställningar i evangelierna.

Att Nya testamentet bör utgöra en källa för all kyrklig självreflektion bör vara självklart. Men en viktig fråga är hur vi använder Nya testamentets vittnesbörd och texter när vi reflekterar över vår identitet som församling och kyrka. Genomgående för alla texter i Nya testamentet är att de hänvisar till Kristus. Det gäller också de explicita ecklesiologiska bilderna i Nya testamentets brevlitteratur, Apostlagärningarna och Uppenbarelseboken. När församlingen och kyrkan söker Kristus är hon alltid hänvisad till evangeliernas vittnesbörd. Där möter vi den levande Guden i Jesus från Nasaret. Därmed bör en församling eller kyrka som vill låta sig inspireras av den tidiga kyrkan inte stanna vid att hänvisa till deras bilder och självförståelse utan liksom dem vända sig till evangelierna. Där möter vi en Kristus som står mitt i världen, en Kristus som ännu inte sitter på Faderns högra sida men som samtidigt gör Guds rike närvarande.

I evangelierna är de explicita ecklesiologierna inte lika närvarande som i övriga nytestamentliga böcker men det betyder inte att det som skildras där inte är ecklesiologiskt relevant. Församlingen och kyrkan fanns ju innan evangelierna. Evangelierna är den tidiga församlingens och kyrkans sätt att berätta och vittna om uppenbarelsen i Jesus Kristus. De genomsyras därmed av implicita ecklesiologier. De lästes och återberättades i församlingens gemenskap och gudstjänstens sammanhang. Ta till exempel berättelsen om den lame mannen som hissas ner av sina vänner genom ett hustak (Mark 2:1–12). Vad säger den om kyrkan och församlingen? Vilka förväntades de som lyssnade på berättelsen identifiera sig med? En högst möjlig identifikation är med dem som står i vägen för männen som vill nå fram till Kristus. Läst på det sättet rymmer berättelsen ett självkritiskt perspektiv till församlingen. Man tvingas fundera på i vilken utsträckning man hjälper människor till Kristus och i vilken utsträckning man skymmer Kristus. En sådan läsning innebär också att man inte i ser sig själva som identiska med Kristus. Kyrkan är inte Kristus. Men väl Kristi kropp. Hur kan man förstå en sådan distinktion och dialektik?

Ärkebiskopen i Canterbury Rowan Williams understryker i sin bok *Resurrection*⁶⁸ vikten av att förstå kyrkans identitet i ljuset av både korset och uppståndelsen. Det är just i själva rörelsen från smärta och död till uppståndelse och liv som kyrkan måste förstå sin egen identitet och

---

68 Williams, Rowan, *Resurrection. Interpreting the Easter Gospel*. Darton, Longman & Todd Ltd: London, 2002 (1982).

uppdrag. I påskens drama dras vi om och om in i evangeliernas epicentrum. Williams uppmärksammar oss på skillnaden i beskrivningen av lärjungarnas möte med Kristus före och efter uppståndelsen. Emmausvandrarna känner inte igen honom. Det är något främmande över den uppståndne. "Han är inte den de trodde att han var och därför måste de lära känna honom på nytt".⁶⁹ Den uppståndne Kristus är både vän och främling. Han är den vi kan identifiera oss med men samtidigt den som undflyr vår möjlighet till identifikation. Han är den vi om och om måste lära känna på nytt.

Enligt Williams bör dessa vittnesbörd få oss vara varliga med att som församling och kyrka i allt för hög grad identifiera oss med Kristus och vara för säkra över vår egen identitet. Han skriver:

Kyrkan är inte en församling av lärjungar som är en "förlängning" av Jesus, utan en fortsättning på den grupp som lever i dialog med Jesus. De som om och om igen väljer att låta sig förnyas genom konfrontationen med en person som dömer, kallar och återskapar.⁷⁰

Kyrkan är Kristi kropp men det betyder inte, enligt Williams, att vi kan förstå församlingen och kyrkan som en obruten förlängning av Kristus. Jesus ger oss en solid identitet men förvägrar oss makten att äga den eller hävda att vi är färdiga och framme. Tvärtom tvingar Jesus oss att förstå "att denna identitet endast existerar genom att vi om och om igen måste förhålla oss till nya möten med honom i en värld av brustna relationer".⁷¹ Att vara församling och kyrka i ljuset av korset, graven och uppståndelsen innebär därmed att vi måste vara vaksamma med tendenser att allt för säkert och tydligt avgränsa vår egen identitet. I samma stund som vi tror oss äga vår egen identitet faller vi åter in i den oförlösta världens våld.

Som jag har antytt här ovan är jag medveten om att ecklesiologin i skriften *Församlingen* inte på ett entydigt sätt öppnar sig för Williams kritik. Däremot bör Williams reflektioner kunna fungera som inspiration för att fördjupa bilden av församlingens och kyrkans identitet. Genom att tydligare hänvisa en ecklesiologisk självreflektion till evangeliernas vittnesbörd och drama kan vi som församling och kyrka finna mer konstruktiva verktyg för ett liv i Kristi efterföljd.

Sammanfattningsvis vill jag återvända till pingstundret. Hur förstår vi församlingens och kyrkans identitet i relation till "stormvinden från himlen"? Det är en central ecklesiologisk fråga. Vad innebär det att församlingen och

---

69 Williams 2002, s. 75 [min översättning].

70 Williams 2002, s. 76 [min översättning].

71 Williams 2002, s. 76 [min översättning].

kyrkan får liv av Guds Ande genom att den korsfäste och uppståndne är närvarande? I vilken mån är vi som församling och kyrka redan framme och i vilken mån befinner vi oss fortfarande i en "mitt-emellan-tid". På väg från korset, den tomma graven och pingstundret, på väg mot Gud rikes fullständiga genombrott.

Skriften *Församlingen* bidrar utan tvekan med viktiga och konstruktiva reflektioner i det samtal som får fortgå medan vi tillsammans vandrar mot ständigt nya möten med den uppståndne Kristus.

Stefan Green: Kommentar

Det var mycket intressant att som medlem i det Teologiska nätverket inom Pingströrelsen, vilket har publicerat skriften *Församlingen*, närvara den 12/1 2011 på seminariet i Pingsthuset, Flemingsberg, kring temat Pingströrelsens ecklesiologi. Att bli tillfrågad att kommentera Jonas Ideström bidrag i dessa samtal om församlingssyn inom Pingströrelsen får nog anses som ett förtroendeuppdrag. Trots min koppling till gruppen bakom skriften *Församlingen*, är det en högst personlig respons som jag ger på Ideströms spännande och givande analys av den syn på församlingen/kyrkan som presenteras i skriften i fråga.

Med rubriken “Oövervinnerlig i världen — ecklesiologiska reflektioner kring skriften *Församlingen*”, vill Ideström fånga in den beskrivning av församlingen som framträder i skriften. Ideström menar i sin avslutning att skriften “bidrar utan tvekan med viktiga och konstruktiva reflektioner” i samtal om ämnet som skriften behandlar. Ideström menar att beskrivningen av församlingen i skriften “har biblisk förankring” och att dess ecklesiologi “kan utmana både pingstförsamlingars och andra samfunds självförståelse på ett konstruktivt sätt”. Det är uppmuntrande ord som Teologiska nätverket kan ta till sig, men det som gör Ideströms analys viktig är att han, trots dessa positiva kommentarer, menar han att “det finns också sådant i ecklesiologin som föranleder mer kritiska reflektioner”.

Jag kan hålla med om att det är en idealiserad bild av församlingen som framträder i skriften, på bekostnad av en mer verklighetstrogen bild av hur det egentligen förhåller sig. En realiserad eskatologi är bara en del av sanningen om Guds församling. Man kan undra hur många kristna, och sekulariserade människor i allmänhet, som egentligen känner igen kyrkan som “oövervinnerlig i världen”. Efter att ha tagit del av Ideströms reflektioner, ställer även jag mig frågan vad som är trovärdigt i relation till världen, som församlingen vill nå med evangeliet — en gemenskap som inte är perfekt men mänsklig, eller en gemenskap som redan är färdig. Balans måste sökas i detta, så att församlingen kan ge hopp för framtiden men

ändå kommunicera till sökande sekulariserade människor. Det finns en anledning till att även Gud valde att bli helt och fullt människa för en tid.

En förklaring till varför skriften så starkt betonar församlingen som en realiserad eskatologi är dels att den vill uppmuntra till en positiv syn på församlingen, och att skriftens bestämda format avgränsar ämnet. Ett skäl till att evangelierna tycks ha glömts bort i resonemanget kan vara att begreppet *ekklesia*, som i hög utsträckning är paulinskt, dominerar Pingströrelsens synsätt. Men allt detta får inte bortförklara Ideströms påpekande att skriften presenterar en alltför ensidig bild av församlingen, eller till och med på ett vis en felaktig bild då skriften hävdar att församlingen är Kristus istället för att den tillhör Kristus. Även Ideströms hänvisning till ärkebiskopen i Canterbury Rowan Williams, "att förstå kyrkans identitet i ljuset av både korset och uppståndelsen", är här en väl tagen poäng.

Ideströms kritiska reflektioner kring skriften *Församlingen* är viktiga att ta åt sig i de fortsatta samtalen om pentekostal ecklesiologi och identitet. Men det finns ingredienser i Ideströms resonemang som jag önskar var tydligare eller som helt enkelt saknas. Mina kritiska synpunkter välter också över på skriften, även om min respons främst riktar sig mot Ideström. Följande synpunkter önskar jag lyfta fram:

1. Ideström trycker på evangeliernas relevans för ecklesiologi, men hänvisar enbart indirekt i sin inledning till en ofantlig större källa för teologi, nämligen Gamla testamentet. Gamla testamentet var den uppenbarelse som både Jesus och apostlarna utgick från när de förklarade Guds hemlighet. Eller hur skall vi exempelvis förstå 2 Tim 3:16, som lyder: "Varje bok i skriften [Gamla testamentet] är inspirerad av Gud och till nytta när man undervisar, vederlägger, vägleder och fostrar till ett rättfärdigt liv, ..." (se också Matt 5:17–20). Varför Gud kom som människa till jorden, och orsaken till varför Paulus väljer just begreppet *ekklesia* (då det fanns andra alternativ) för att beskriva församlingen, har bland annat sin grund i Gamla testamentet. Nya testamentet är inte den enda källan till "kyrklig självreflektion", utan den hebreiska Bibeln borde också få en tydlig röst i det samtalet.

2. En hel del av Ideströms sammanfattning och reflektioner, och även det som sägs i skriften *Församlingen*, handlar om hur denna gemenskap skall beskrivas. Även om beskrivandet är betydelsefullt, är det i stor utsträckning ett modernt västerländskt fenomen att låta det perspektivet dominera. Belysande är Ideströms eget exempel från Mark 2:1–12, där han ställer den viktiga frågan "vad säger den [texten] om kyrkan och församlingen?" Men jag skulle vilja föreslå att berättelsen om den lame mannen handlar om mer än bara identifikation, den säger också något om församlingens

funktion. Eftersom församlingen är kallad till att fortsätta Jesu mission, blir församlingen Guds redskap för att kontinuerligt bryta in i historien med syfte att förändra och förvandla. Identifikation är viktigt, men om det dominerar vår syn på församlingen, har vi svårigheter att komma till dess funktion — ett perspektiv som jag vill hävda hade större utrymme i samtalen om församlingen på Nya testamentets tid än vilka vi är som kristna.

3. I sin sammanfattning förklarar Ideström helt riktigt att skriften *Församlingen* tycks argumentera för att “utan församlingen och kyrkan ingen frälsning”, och undrar därför “om det är möjligt att förstå frälsningen som något som kan ske utanför församlingen och kyrkan.” Samtidigt är både Kristus och Anden en förutsättning för församlingens existens. Vidare förklarar skriften att utan gudstjänsten kan ingen församling existera och att dopet har en framträdande roll i att inlemma människor i församlingen, som är Kristi kropp. Detta sammanlagt ställer frågan om barnens plats i församlingen på sin spets. I Svenska kyrkan löser man det med spädbarnsdop, men inom Pingströrelsen har vi en baptistisk dopsyn som då skulle exkludera barn med en tro som ännu inte är döpta. Jag är lite förvånad över att Ideström inte konfronterar skriftens församlingssyn utifrån den problematiken.

4. En sak som Ideström inte verkar ha några problem med är skriftens beskrivning av gudstjänstens roll för församlingen. På sidan 43 i skriften förklaras det att “En församling blir till när människor samlas, söndag efter söndag, för att fira Kristi död och uppståndelse.” [...] Gemenskapen omkring Kristus förutsätter en mötesplats. Det skulle nämligen ha varit intressant att veta hur Ideström ser på Apg.8:1–3 (trots att de är förskingrade är de fortfarande “församlingen”) och 9:31 (*ekklesia* beskriver inte bara församlingen, utan också de troende). Däremot undrar Ideström i fotnot 4 varför ingen skillnad görs i skriften mellan den lokala och globala gemenskapen, vilket kan antyda en annorlunda syn på gudstjänstens roll än den som presenteras i skriften. Det hade varit givande att få veta mer på den punkten.

5. Ideström menar i fotnot 4 att det grekiska ordet *ekklesia* kan översättas med både församling och kyrka. På ett vis stämmer det om vi syftar på samma sak med begreppen, men om vi undersöker varifrån det svenska ordet “kyrka” kommer ifrån blir slutsatsen en annan. Ordet “kyrka” var i bruk i vårt svenska språk före 1520, och härstammar från det fornsvenska ordet *kirkia*, eller *kyrkia*. Ursprungligen kommer ordet emellertid från det grekiska *kyriakos*, och betyder “som hör till Herren”. *Kyriakos* är ett

adjektiv av ordet *kyrios* (“Herre”), och förekommer endast två gånger i Nya testamentet (i 1 Kor 11:20 syftar det på Herrens måltid; i Upp 1:10 refererar det till Herrens dag, söndagen). I båda fallen syftar det inte på “kyrka” i form av plats/byggnad eller på de troende själva (se punkt 4 ovan), utan på en religiös aktivitet och specifik gudstjänstdag som “tillhör Herren”. Av den anledningen är det inte självklart att *ekklesia* kan översättas med både församling och kyrka. Utifrån ett historiskt perspektiv kan man kalla den kristna gudstjänstplatsen för kyrka, en plats som tillhör Herren och där Guds folk samlas. Däremot är inte *kyriakos* människorna som samlas på den utvalda platsen. Istället står det grekiska ordet *ekklesia* i Nya testamentet för människorna i både den lokala och universella församlingen.

Med dessa fem punkter vill jag inte på något vis nedvärdera det arbete som Ideström har lagt ner på att analysera skriften *Församlingen*. De skall enbart uppfattas som en fortsättning i samtalen om pentekostal ekklesiologi. Värdet i Ideströms kritiska reflektioner hoppas jag blir långvarigt och visar med tydlighet hur betydelsefullt det är att teologiska samtal förs över de kristna traditionsgränserna. Det är enbart tillsammans vi finner och kan gestalta de bibliska sanningarna om församlingen i vårt nutida samhälle.

Kapitel 4. Uno Solinger: Lyckselemodellen kontra samarbetsförsamlingar vilka blir de långsiktiga konsekvenserna för teologi och församlingssyn?

Denna begränsade framställning har sin upprinnelse i ett föredrag på en konferens med temat "Pingströrelsens ecklesiologi" på Pingsthuset i Huddinge i januari 2011. Ambitionen var att skapa intresse kring pingstförsamlingars samarbete inom den egna rörelsen och med församlingar från andra frikyrkosamfund och vad det betyder för församlingssyn och teologi. Det finns tendenser till ökat samarbete både mellan församlingar inom samfundet såväl som mellan församlingar från olika frikyrkor i Sverige. I denna framställning vill jag försöka förstå varför samarbete mellan församlingar både inom Pingströrelsen och med församlingar utom Pingströrelsen blir allt vanligare.

Först berättar jag om ett exempel på samarbete mellan pingstförsamlingarna i Lycksele kommun här kallad "Lyckselemodellen" och som ges betydande utrymme i framställningen på grund av det rikliga underlag och den personliga reflektion som pastor Jörgen Fahlstedt i Lycksele välvilligt bidragit med. Som jämförelsematerial till Lyckselemodellen beskrivs därefter kortfattat några exempel från Kalmar län, där pingstförsamlingar gått samman med församlingar från olika frikyrkosamfund och i ett exempel beskrivs hur en ny församling bildats genom samarbete mellan två samfund (Pingströrelsen och Missionskyrkan).

Materialet är alltför begränsat för att kunna dra generella slutsatser. Dessutom behöver seriös undersökande forskning bedrivas för att tydligare se vad som kännetecknar det allt vanligare samarbetet församlingar emellan. Frågeställningen som presenteras i rubriken om långsiktiga konsekvenser av

olika former av samarbete med avseende på församlingssyn (ecklesiologi), teologi och struktur är därför inte möjlig att besvara men det är ändå viktigt att formulera frågor kring hur olika samarbetsformer kan påverka församlingars utveckling och ge några exempel på olika tillvägagångssätt och strategier för samarbete. Möjligtvis kan man skönja en förändrad syn av självförståelsen av den egna församlingen i relation till det som är och varit kännetecknande för självbilden hos Pingstförsamlingar i Sverige.

Funderingar kring aktuella tendenser för utveckling och förändring

Tendensen mot allt fler samarbetsförsamlingar inom Pingströrelsen är tydlig under de senaste 15 åren. En jämförelse av statistiken i Pingströrelsens årsbok från 2001 till 2009 visar att antalet samarbetsförsamlingar ökat från 10 stycken (2001) till 39 stycken (2009)⁷².

Pingströrelsens framväxt i Sverige har skett i en tid med befolknings-tillväxt i städer och större samhällen och motsvarande minskning av befolkningsunderlag i mindre samhällen. Under senare år har denna tendens förstärkts. I Kalmar län har detta lett till att antalet församlingar som har anställd pastor blivit färre. Flera församlingar har antingen gått samman eller inlett samarbete med församlingar från andra samfund. Det som bryter detta mönster med minskande resurser men som dock är ett exempel samarbete är den nya församling som bildats i Färjestaden på Öland ansluten till såväl Pingströrelsen som Svenska Missionskyrkan.

En församling med krympande resurser behöver med nödvändighet söka nya vägar för att överleva. Vanligaste sättet är att samarbeta med en annan eller flera andra församlingar. Det kan ske på olika sätt och därför är det en öppen fråga vilka förändringar, vad gäller församlingssyn och praxis, som detta kan leda till över tid. Det är därför på sin plats med en reflektion och ett försök att ställa samman erfarenheter från olika fall. Om Pingströrelsens bidrag är viktigt för kristenhetens framtid i Sverige blir frågan hur det bidraget bäst kan förvaltas. Detta är ett fält som skulle behöva undersökas mer genom seriös forskning.

En annan tendens som öppnat för samarbete är att kontakterna mellan olika samfund och församlingar blivit tätare. Vi har lärt oss att uppskatta och respektera varandra inte bara mellan frikyrkor och Svenska kyrkan utan även i relation till övriga kyrkor. För 50 år sedan funderade en pingstvän som bytte bostadsort inte så ofta på vilken kyrka han skulle tillhöra —

---

⁷² *Pingströrelsens årsbok* årgång 2001 och 2009.

det var oftast naturligt att gå med i den lokala pingstförsamlingen dit man flyttade. Idag är det annorlunda — medlemskap i en församling på den nya bostadsorten handlar, tror jag, ofta mer om upplevelsen av den praktiserade teologin, i mötet med en ny församling, än om samfundstillhörighet.

Lyckselemodellen — ett samarbete mellan pingstförsamlingar

Låt oss först se på det samarbete som vi här kallar "Lyckselemodellen". Pingströrelsen är starkt representerad i Lycksele kommun i Lappland med nio församlingar som tillsammans räknar ca 1000 medlemmar i en kommun på ca 12 000 innevånare. Pastor Jörgen Fahlstedt i Lycksele har generöst delat med sig av erfarenheterna från processen som lett fram till det djupgående samarbete som utvecklats mellan församlingarna. Församlingen i centralorten är störst med sina 650 medlemmar, därefter finns ett par församlingar med 60–70 medlemmar och övriga varierar mellan 10–40 medlemmar. När processen mot ökat samarbete startade hade endast två församlingar anställda (Lycksele och Vindelådalen vars föreståndare nyligen slutat sin tjänst). Anledningen till närmare kontakter mellan församlingarna var behovet av ny organisation för att driva den stora regionala sommarkonferensen "Lapplandsveckan". År 2000 lyckades man gemensamt sjösätta en ny fungerande organisation för konferensen och en annan intressant bieffekt var upptäckten av hur givande det var att samarbeta. Församlingarnas ledningsgrupper började därefter mötas regelbundet för samtal. Efter en tid tillsattes en arbetsgrupp som föreslog skapandet av en gemensam kader för pastorer och anställda med gemensamt ansvar för förkunnelse, själavård och ledning i samtliga församlingar. För att göra administration och arbetsledning enkel och tydlig anställdes all personal av Lycksele pingstförsamling vars personalråd ansvarar för alla anställda. Varje församling beslutar på årsbasis om ekonomiskt stöd till de gemensamt anställda och behåller sin juridiska status och autonomi med ansvar för ekonomi, fastigheter mm.

Pastor Jörgen Fahlstedt berättar att samarbetet skapat glädje i de olika församlingarna. Det har lett till att man oftare besöker varandras gudstjänster och till en ökad tillströmning av besökare till kyrkorna. En annan positivt resultat är möjligheten att gemensamt arbeta med barn och ungdomsverksamhet, t.ex. i form av läger. En känsla av förväntan och tro finns nu inför framtiden. Gemensamma projekt för att nå kommunens innevånare med det kristna budskapet är under planering. Så långt pastor Fahlstedts berättelse om Lyckselemodellens samarbete.

Vilka slutsatser kan man dra av detta? Exemplet visar att ett förtroendefullt samarbete ger mervärden och kan skapa större gemensamma resurser där alla samarbetspartners blir vinnare. Det borde vara möjligt att på något liknande sätt gemensamt anställa pastorer för att bättre ta vara på resurser på många fler orter eller i fler regioner i Sverige. Den kristna församlingen föddes i gemenskap kring “den inbördes hjälpen”, enligt Apg.2:42. Det borde därför vara viktigt för oss även idag. Svårigheten är ofta att övervinna den skepsis som kan finnas mellan församlingar. Det gemensamma intresset av en stor regional konferens blev en hjälp för församlingarna i Lycksele att upptäcka mervärdet som ett ökat samarbete kan generera. Vi behöver, tror jag, ett ökat samarbete mellan mindre församlingar i Sverige medan det fortfarande är möjligt att genomföra.

Samarbetsförsamlingar i Kalmar län

Här följer några exempel på hur pingstförsamlingar inom Kalmar län valt att samarbeta.

Vimmerby

Efter några år av samtal mellan pingst, missions- och baptistförsamlingarna i Vimmerby startade 2005 en ny församling med namnet Korskyrkan ansluten till Evangeliska frikyrkan (EFK). Lennart Nilsson — lärare och lekmanpredikant från den förutvarande Pingstförsamlingen — blev under en kort period den nybildade församlingens förste pastor. I församlingens konstitution fastslogs att troendedopet förkunnas och praktiseras men att medlemskap kan erhållas också genom bekännelse av tro eller genom rekommendationsbrev (flyttningsbetyg från annan församling). Orsakerna till att man anslöt sig till ett samfund som ingen av församlingarna var anslutet till tidigare var att man ville undvika favorisering av någon av ursprungsförsamlingarna, men också att man därmed undvek en betungande administration från tre olika samfund. Idag finns det, enligt Lennart Nilsson, en spirande entusiasm i församlingen. Den använder sig av NFU (Naturlig Församlingsutveckling), arbetar under mottot “slut leden och öppna famnen” dvs. mot enhet, sammanhållning inåt och öppenhet mot nya människor. Cellgrupper (hemgrupper) har bildats och bland ungdomarna har flera fått göra karismatiska upplevelser (andedop).

Färjestaden Öland

Sedan 2002 har några församlingar och organisationer inom Pingströrelsen och Missionskyrkan verkat för bildandet av en ekumeniskt öppen församling i Färjestaden. År 2003 bildades föreningen Brofästet för att stödja pionjärverksamhet i Färjestaden med målsättningen att bilda en ekumeniskt öppen församling. Från Pingströrelsen har Kalmar och Jönköpings pingstförsamlingar understött projektet, tillsammans med Missionskyrkan centralt och regionalt. Den 15 april 2007 bildades Församlingen Brofästet. Glädjen var stor när Kent Cramnell från Pingst FFS och distriktsföreståndaren i Missionskyrkan Lennart Johansson, bad om välsignelse över de 22 medlemmarna. Troendedop praktiseras och förkunnas men medlemskap via betyg från annan frikyrkoförsamling med annan doppraxis välkomnas.

Virserum

Virserum är en mindre tätort i Hultsfreds kommun där ett samarbete mellan Missions- och Pingstkyrkan lett till ett samgående som inleddes den 7 mars 2010. Pastor Dan-Roland Svensson (Pingst) berättar att när han kom till församlingen för några år sedan fanns redan en önskan om samarbete med Missionskyrkan på orten med inriktning mot en gemensam församlingsbildning. När det gäller konstitutionen för församlingen liknar den i stora drag Missionskyrkans (samfundet gemensamma konstitution) undantaget att det enda dop som praktiseras är troendedopet. Samgåendet har fått positiv respons i samhället, några nya medlemmar har anslutit sig medan några få har flyttat till annan församling.

Gemensamt för de tre exemplen på samgående eller nybildande av församling när det gäller dopsyn och praxis är att den traditionella dopsynen från Pingströrelsen bevarats genom förkunnelse och praxis men att medlemsbegreppet vidgats till att välkomna medlemmar som är döpta som spädbarn. Det är svårt att säga vad denna konstitution kommer att innebära för dopteologi och församlingssyn över tid. Vad beträffar samarbetet verkar det generera energi och framtidstro, men vilka konsekvenserna blir när det gäller medlemsutveckling och församlingssyn är det för tidigt att uttala sig om.

Pingströrelsens församlingssyn och samarbete

Hur har pingströrelsens traditionella församlingssyn påverkat samarbets-tendenser och samgående inom Pingströrelsen? En stark kongregationalism⁷³ med betoning av den lokala församlingens suveränitet — “den fria bibliska församlingen” — med frihet från samfund kännetecknade den framväxande Pingströrelsen i Sverige. Det är viktigt att betänka att det historiskt funnits en balanserad, praktiskt teologi, med stark sammanhållning mellan pingstförsamlingarna. Den har möjliggjorts genom en stark samsyn bland pastorer och församlingar, såväl regionalt som nationellt, med många stora gemensamma projekt när det gäller mission, konferenser, media mm. Min uppfattning är att detta “sammanhållande kitt” försvagats under senare år när församlingar blivit mer självständiga gentemot rörelsen och varandra. Tendensen under de senare decennierna tror jag har gått mot att sambandet och utbytet mellan pingstförsamlingar minskat. Min uppfattning är att det är nödvändigt för varje lokal församling att finnas med i ett större sammanhang i nära relation till andra församlingar för att förbli en sund kristen församling. Isolering är en mycket negativ faktor. Tyvärr tycker jag mig ibland se att den traditionella tanken om den lokala församlingens suveränitet drivs in absurdum. Dock finns idag, tycker jag positiva tendenser till starkare sammanhållning och samarbete. Genom bildandet av Pingst FFS finns ett bra forum och ett nätverk till stöd.

Även om mönstret av fria självständiga församlingar i dess extrema form i modern tid verkar har brutits kan kanske ändå pingströrelsens historiska betoning av den s.k. “fria bibliska församlingen” utgör en möjlig förklaring till trögheten inför organiserat samarbete både med andra kristna och mellan pingstförsamlingar.

Ett viktigt kriterium för en pingstförsamling har varit ett ledarskap med en nytestamentlig modell⁷⁴ som förebild. Till den klassiska pingstteologin, som jag har uppfattat den, har hört att varje lokal församling bör ledas av ett kollektivt ledarskap med andliga kvalifikationer som uttrycks med; *presbyteros* — *äldste* (andlig mognad) och *episkopos* — *församlingsledare* (ansvar och uppgift) och även *poimen* — *herdar* (som uttrycker omsorg)⁷⁵. Det är djupast sett inte en fråga om pingstidentitet utan handlar om andliga principer för alla kristna församlingars sundhet och positiva utveckling.

---

73 Pingströrelsen del 2 verksamheter och särdrag under 1900-talet s 14.

74 Pingströrelsen del 2 verksamheter och särdrag under 1900-talet s 16.

75 I Apg.20:17–35 finns alla tre orden med.

Är en församling fortfarande i biblisk mening en församling utan ett fungerande andligt ledarskap? Tyvärr har jag en känsla av att denna frågeställning inte i tillräcklig omfattning tagits i beaktande. För en mindre krympande församling finns naturligtvis flera olika alternativ — samarbeta med annan eller flera andra lokala församlingar inom Pingströrelsen eller med församlingar med annan samfundstillhörighet. En annan möjlighet är att ansluta (samarbeta eller medlemskap) till en större etablerad församling och få del av det stöd och det andliga ledarskap som finns där.

Samarbete och framtidsfrågor

Att ha få medlemmar och inte samarbeta med en annan församling betyder ofta att man i praktiken tvingas ge avkall på principen att församlingen behöver ett andligt ledarskap. Kanske kan mötesverksamheten hållas levande med gästande predikanter men man tänker kanske inte på att själavård och omsorg blir lidande. Samarbetsfrågan tror jag är mycket viktig för Pingströrelsen i allmänhet och för de mindre pingstförsamlingarna i synnerhet. Blir en församling för liten och med allt för hög medelålder minskar förmågan till initiativ och nytänkande. Hur kan en kristen identitet ges till barn och ungdomar i mindre sammanhang om det inte finns ett regionalt samarbete mellan pingstförsamlingar, eller samarbete mellan olika församlingar lokalt? Samarbete är, menar jag, en överlevnadsfråga. Vad är väsentligt att hålla fast vid och ge vidare till andra? Vad kan vi ta vara på i andra traditioner? Vad är omistligt för en pingstförsamling? Vilket arv och bidrag har vi till den samlade kristenheten i vårt land och internationellt? Dessa frågor är angelägna att ställa och försöka besvara. Samarbete är ett måste för alla församlingar. Det kan ske inom en kommun eller inom en region eller mellan olika samfund. Det är dock inte, så som jag ser det, oväsentligt hur det sker. Vilka förändringar leder samarbetet till både i den uttalade teologin och i den levda församlingspraktiken? Betyder samarbetet att ett viktigt andligt arv bevaras eller suddas ut? Vad leder samarbete till när det gäller att föra vidare det gemensamma kristna vittnesbördet i en tid då slagord inte når fram utan bara den teologi som levs ut i gemensam gudstjänst och i den enskilde kristnes vardag?

Tiden krymper — för många mindre församlingar är det bråttom. Samarbete behöver inledas innan det är för sent — medan det fortfarande finns kvar människor som kan vara med och bygga upp en ny gemensam och fungerande församlingsbildning. Barn- och ungdomsarbete blir allt svårare att upprätthålla med ett minskande medlemsantal och stigande

medelålder. Därmed minskar en församlings möjligheter till förnyelse och återväxt radikalt.

Jörgen Fahlstedt: Kommentarer

Att samarbetet mellan församlingar ökat borde vara en positiv utveckling oavsett om det sker inom det egna samfundet eller i samarbete med andra. Den viktigaste frågeställningen utifrån min erfarenhet är nog dock vad som driver utvecklingen? Tyvärr tvingas jag allt för ofta konstatera att den drivande kraften i vår bygd oftast varit omständigheterna. Församlingarna har tvingats till samarbete på grund av vikande medlemsiffror och krympande ekonomi, eller för att skapa resurser för att "rädda" genomförandet av den årliga konferensen Lapplandsveckan. Detta medför att frågan om vad samarbetet ska syfta till kommit i skymundan. Om drivkraften är de ovan nämnda omständigheterna fastnar samarbetet lätt i olika hinder som väldigt fort blir oöverstigliga trösklar. Ofta kommer då samarbetet att handla om organisation, stadgar, rättvis fördelning av resurser och ekonomi. Trots att vi i Lycksele samarbetat inom samma samfund kan vi konstatera att det även här finns teologiska skiljaktigheter. Pingströrelsen inom en och samma kommun har inte en enhetlig syn på församlingsledarskap, nattvard, eller andra områden som är viktiga när man skall förenas i ett gemensamt arbete. När visionen om enhet står i fokus blir många av ovan nämnda svårigheter lättare att lösa.

Pingströrelsens överdrivna förkunnelse och betoning av den lokala fria församlingens betydelse har i vår bygd bidragit till att tankarna på samarbete kommit alltför sent och inte bidragit till den offensiva satsning som de annars kunnat vara.

Våra erfarenheter av samarbete över samfundsgränser är begränsade men min bestämda uppfattning är den att det inte behöver vara svårare. Visst kan de skillnader som finns avseende dopsyn, medlemskap och nattvard bli svåra att överbrygga och medverka till en pragmatisk och oreflekterad teologisk hållning, men den risken är uppenbar även för ett samarbete inom det egna samfundets gränser.

De positiva effekterna av vårt samarbete i Lycksele är många och dessa utgör också belöningen för de församlingar som vågat sig på det jobbiga och

svåra arbetet att samarbeta. De viktigaste av dessa effekter är glädjen som kommer av att lära känna varandra bättre. Det blir då en känsla av fest att kunna samlas till gemensamma gudstjänster när man är många. Andra goda frukter av samarbetet är: en gemensam strategi för förkunnelse och arbetets inriktning, samt att kunna dra nytta av den mångfald av tjänster som finns i ett arbetslag där olika personers styrka kompletterar varandra för att även berika den mindre lokala församlingen.

Som sammanfattning kan sägas att många fler, även stora och livskraftiga församlingar, borde se värdet i den styrka som finns i att gemensamt sträcka sig mot en vision och att på så sätt ta sig an uppdraget att utbreda Guds rike.

Författarpresentation

Kajsa Ahlstrand är professor i missionsvetenskap vid Uppsala universitet.

Jan-Åke Alvarsson är professor i kulturanthropologi och föreståndare för Institutet för Pentekostala Studier, IPS, Uppsala.

Sven-Erik Brodd är professor i kyrkovetenskap och vice-rector vid Uppsala universitet.

Jörgen Fahlstedt är pastor och föreståndare i Pingstförsamlingen i Lycksele.

Stefan Green är doktorand i exegetik vid Åbo Akademi, pingstteolog och verksam vid PTS (Pingstförsamlingarnas Teologiska Seminarium)

Jonas Ideström är teologie doktor, vikarierande universitetslektor vid Uppsala universitet och präst i Vallentuna församling

Ulrik Josefsson är teologie doktor och utbildningsansvarig för ALT, Akademin för Ledarskap och Teologi.

Uno Solinger är fil kand och föreståndare för Pingstförsamlingen i Kalmar.

Forskningsrapporter från Institutet för Pentekostala Studier

Nr 1: Stig Öberg: *Pingst i Grönland — En studie av den grönländska frikyrkan Inuunerup Nutaap Oqaluffia*, 2010. ISBN: 978-91-979030-0-4.

Nr 2: Jan-Åke Alvarsson (red.): *Medlemskap — En tvärvetenskaplig studie av medlemskap i Pingströrelsen*, 2011. ISBN: 978-91-979030-1-1.

Nr 3: Uno Solinger (red.): *Församlingssyn i Pingströrelsen — Rapport från ett seminarium*, 2012. ISBN: 978-91-979030-2-8.